

Liet za korist delavkega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako (473) je številka tedaj vam s prihodnje številko našega lista poteče naročnina. Prošmo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 472.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 26. SEPTembra, (SEPTEMBER) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Izsiljevalni trust.

Zvezni organi, policija, državni pravdniki, sodišča se bavijo z veliko zločinsko afero, ki je iz več kakor enega razloga zanimiva.

Prvič je velika afera. Cela kompanija zločincev je združena za izvrševanje lopovskih načrtov, cela vrsta žrtev je šla na limanice, "delo" je bilo razširjeno skoraj po vseh večjih mestih, in milijon dolarjev je baje znašala žrtev hudodelskega "trusta".

Drugič so se nastavljal mreže le ljudem iz "najboljše družbe" in dosledno so se le taki vjeleli vanje.

Tretjič je stvar pikantna, ker so lopovi dosegali svoje namene s tem, da so spekulirali na glasovito moralo in hinavščino takozvane družbe.

Nimamo prostora, da bi se bavili s tem, kako so prišli bandi na sled, kako so zasačili njene prve člane, kako se vodi preiskava itd., dasi je tudi v tem marsikaj zanimivega. Naposled pa te posameznosti niso tako važne, da bi bila velika izguba, če jih človek ne ve. Policija misli, da obsega zločinska družba okrog šestdeset članov in upa, da jih dobi vse v roke.

Ideja, na kateri je bilo zasnovano "delovanje" bande, je bila zelo enostavna. Med zenialne zločince se člani izsiljevalnega trusta ne morejo šteti. Dvoje je bilo dejstev, na kateri so se opirale vse spekulacije: Prvo, da so ljudje — pod kožo krvavi; drugo, da je hinavščina sodobne družbe dovolj velika, da premaga véasi celo denarne interese.

Malokje ima morala toliko čuvarjev, kolikor v Ameriki. Veleplemenita finančna družba, ki nima pod soncem nebeskim nobenega pametnega opravka in ne ve, kako bi ubijala čas, si jemlje patent na "dobrotelost" in na "moralo." O enem in o drugem vprašanju pa ne razume nič temeljitejšega. "Charity" ugaja tisti sentimentalnosti, ki se kaj rada druži z največjim materializmom in z brezobzirno sebičnostjo, obenem pa veže "obdarovane" močnejše kakor z verigami. "Morala" obdaja svoje služabnike z gloriolo nekakšne plemenitosti in ubija spomin na to, da je bilo bogastvo velikih duhovnikov in duhovnic "čednosti" pridobljeno véasioma z najnemoralnejšimi sredstvi.

Moralisti po policiji imajo glavno dva konjčka; eden je alkohol, drugi je spolno razmerje. Z enim in z drugim problemom delajo moralisti kakor svinja z mehcom.

Vsak razumen človek ve, da gre tukaj res za dva velika problema, ki pa zahtevata resne poglobitve in se ne moreta ločiti od splošnih socialnih razmer: Noben pameten človek ne bo zagovarjal pijančevanja in ne bo odobral prostitucije. Ali kdor se bavi s temi vprašanji brez površnosti in predsodkov in jih hoče pregledati do dna, mora spoznati, da nima kapitalistična družba zanesljivega zdravila zoper nobeno teh socialnih bolezni, baš zato ne, ker so socialne in je treba najkorenitejših družabnih reform, da se i podmaknejo vsem takim vrstam socialnega zla tla izpod nog.

Diletantizem, s katerim se lotevajo teh reči ljudje iz visokih krogov, ni le brezploden, temveč ustvarja še večje zlo, posebno pa pospešuje nezno in pravi morali najbolj sovražno hinavščino. Zabite babure, katerih čuina zasluga je ta, da so prišle v bogati hiši na svet ali pa da so se priženile v bogato hišo, pa so dobile vse svoje "znanje" edino od kakšnih farskih zelotov, iztegujejo svoje "moralne" krtice na vse strani in vtikajo svoje "moralne" nosove v reči, ki jih nič ne brigajo in o katerih nič ne razumejo. Take trape se upajo soditi o umetnosti, za katero sploh ni "moralnega" vprašanja; po kabaretihi vohajo in po gledališčih, po salonih in po plesiščih, in povsod iščejo "greh". V neštetihi slučajih jih ne vodi nič drugega kakor perversnost; v duhu duše so željne "greha" in navadno so razočarane, ker ne najdejo pri svojih "preiskavah" po zabaviščih tistih sladko strupenih lasic, ki jih pričakuje njihova fantazija. Ampak, s tem, da nastopajo povsod kot čuvarke, ustvarjajo razpoloženje za misel, da mora biti v vsaki stvari nekaj pregrešnega in zanašajo umazanost tja, kjer je nikdar ne bi bilo brez njihove "moralnosti".

Mladi ljudje radi plešejo; ples sam na sebi, lahno, harmonično gibanje, ritem godbe jih veseli. Ples sam ne ustvarja nobenih nečednih misli. Ampak naenkrat se vmešajo moralne veše, pa klasificirajo ples in jih ločijo v moralne in nemoralne, zahtevajo tisoč predpisov za držanje in kretnje, nastavljaajo povsod nadzorstvo, in morajo z vsem tem izzvati misli, katere baje preganjaajo, katerih pa nikdar ne bi bilo brez njihove sugestije.

Neprenehoma gobezdajo o svetosti zakona, dasi je v neštetihi slučajih njih lastni zakon le prostitucija, ker je bil sklenjen iz finančnih ozirov. Ker mislijo, da ne more biti svetosti brez greha, si izmišljajo vsakovrstne nemogoče teorije, ki bi lahko veljale za sohe, ne za ljudi z možgani in s krvju. Dasi ni pred njimi samimi noben kot na svetu varen, naj bi bil "sweet home" ljudem ves svet in zakonec ne bi smeli poznati nobenega človeka razun sebe, zlasti pa nobenega človeka drugega spola. Ker so same do skrajnosti ubožne v svojih idejah, ne morejo razumeti, da imajo drugi ljudje lahko večji svet v sebi,vsako poznanstvo, vsako prijateljstvo izven zakona jim je takoj

sumljivo, ker menda čutijo, da bi bile same neznožne nesebičnega prijateljstva.

Ljudje so pa vendar ljudje, in vse farizejstvo jih ne more premesiti. Ali ljudje se tudi — boje ljudi. Če so tudi v duhu duše prepričani, da je neumnost ali pa hinavščina, kar se izdaja za moralo, imajo vendar pred sodbo te morale neizrečen strah. Tako prihajajo iz te dileme neprenehoma v hinavščino. In tisočkrat se potem iz znanstva, ki bi bilo samo po sebi popolnoma nedolžno, izleže kaj drugega, zato ker se mora skrivati, da ga ne odkrije družabna "morala".

Ta potreba skrivanja je pripravila tla sleparski bandi, ki je imela krasne žrtve na polju človeške neumnosti, človeške slabosti in človeškega licemerstva.

Prekoračen vrhunec.

Perey Alden, član angleškega parlamenta, je dejal, da je civilizacija človeštva že dosegla vrhunec in gre sedaj zopet navzdol. Zato — pravi — je treba učiti načela pravičnosti, pravice in resnice, kakor je bilo ob začetku kulturnega razvoja človeštva.

Če se človek ozre po sedanjem svetu, se pravzaprav ni čuditi, da prihaja marsikdo do tako obupnega zaključka. Kajti besede angleškega parlamentarca so veliko bolj pesimistične, nego se zde njemu samemu. Ako bi bilo resnično, da je človeštvo doseglo vrhunec svojega razvoja in gre že navzdol, kakor se očrne pot hribolazu, kadar se je vzpel na vrh gore, tedaj bi bil to začetek konca za človeštvo, in nauk pravičnosti in resničnosti bi prav malo pomagal.

ostal materialno, telesno, iz živalstva došlo bitje, so se zopet zdramili v civiliziranem človeku; vse, kar se je zdela uničeno v njem, vse, kar v normalnih časih preklinja in obsoja in kaznuje, se navidezno izpreminja v krepost in čednost; uboj, umor, požig — vse to se sedaj hvali, časti in odlikuje.

Kaj ni to res tako kakor najbolj kričeča, nezasišana moralna prekucija? Človek, ki je ustanovil vsakovrstne zakone za varstvo življenja, uničuje danes življenje na tisoče, stotisoče, milijone. In zakonito jih uničuje. Izumil je čudovite naprave za ustvarjanje, potem se pa trudi, da bi iznašel nove naprave, s katerimi bi uničil, kar je zgrajenega.

Opazovalec vidi to, pa zaključuje: Človeštvo pada! Prestopilo je vrhunec razvoja in njegova pot gre zdaj navzdol.

Tako mišljenje bi nas vodilo naravnost v fatalizem. Za kaj naj bi se človeštvo še poganjalo, če nima ničesar več doseči? Kam naj bi se pehalo navzgor, če drži njegova pot že nevdolžno navzdol? In kaj bi tedaj z naukom pravičnosti in resničnosti? Čemu medicina, o kateri se ve, da ne odvrne več smrti?

Ali do takih nazorov in zaključkov prihaja človek le tedaj, če je njegovo opazovanje tako enostransko kakor pri angleškem parlamentarcu, pa tudi pri večini ljudi, ki vidijo grozo le tedaj, kadar stopi v koncentrirani obliki prednje.

Vojna Šestnajstkratna vojna v eni vpjni! Nekoliko milijonov mrtvih. Še več milijonov invalidov. Požgane vasi. Razdejana mesta. Na milijone vdov in sirot. Cele dežele stradajoče. To je groza, katere seveda nihče ne more prezreti.

Ali ta groza ni naposled vendar nič drugega kakor do skrajne možnosti poteneirana groza vsega našega sodobnega življenja. Če trčita dva vlaka skupaj in nam sporoči brzojavna agentura, da je bilo petdeset mrtvih in čez sto ranjenih, nas to hipoma prime, ker nam šumi število v ušesih. Toda če sta na isti železnici dva ubita, se ne more reči, da to ni nesreča, ker ne dosega števila mrtvih iz prve katastrofe. Deset manjših nezdog in ma enak, nemara še večji učinek, kakor ena velika.

Kdaj pa se je prenehal ta umor po malem? Ljudje, ki čitajo, véasi s perversno slastjo, statistike izgub na bojiščih, imajo dovolj prilike, da čitajo tudi statistike izgub na železnicah, v jama, v jeklarnah, na morju, pri stavbi mostov, pri vrtnanju tunelov. In davno, preden je v Evropi izbruhnila vojna, so lahko čitali take številke, vsak dan, vsak teden, vsako leto. Lahko bi bili videli, da niso vse vojne, kar so jih imele Zedinjene države, pomorile toliko ljudi, kolikor jih pade v tej deželi na polju industrije v enem samem desetletju. Ni li v tem nič groze?

Malarija je bolezen nemarnosti. Vire ima, ki jih je mogoče najti, torej tudi zamašiti. Treba bi bilo seveda denarja, da se poiščejo, kužne mlake in izsuše. Bolezen bi se odpravila s tem. Ali za to nimamo denarja. To se pravi: Bilo bi ga; ampak tisti, ki upravljajo narodno bogastvo, ne vidijo sami zase koristi od takih izdatkov, samo na sebi jim pa človeško zdravje, če ni baš njihovo, ni toliko vredno, da bi zanj doprinesali žrtve brez obresti.

Jetika je bolezen revščine. Ona je boj med bacilom in človekom. Kdor je močnejši, zmagá. Človekova moč je odvisna od hrane, počitka, snažnega stanovanja, dobrega zraka, solca. Vse to pa je v naši družbi odvisno od denarja. Kdor ga nima, se ne more spočiti, nahraniti, okrepčati; bacil ostane močnejši in zmagá, človek pa umrje.

Tudi jetika zahteva žrtve na milijone. Ni li v tem nič groze?

Vojna širi strašno bedo, lakoto. Ni li lakote in vsakovrstne bede v deželah, v katerih vlada mir? Ne obiskujejo li vseh narodov od časa do časa krize, ki raznašajo brezposelnost od mesta do mesta, od dežele do dežele in pehajo milijone v bedo, iz katere izvira stradanje, degeneracija, sanomorec, zločini, boleznin in umiranje?

Vse to ne zmanjša vojne groze. Toda vsled tega, da je vojna, tudi te grozote niso manjše, in kdor presoja razvoj in papredok človeštva, jih ne sme prezreti.

Ne, človeštvo ni prekoračilo vrhunca svojega razvoja, ker ga še doseglo ni, temveč je še zelo zelo oddaljeno od njega.

Sedanja vojna ne dokazuje, da človeštvo pada, ampak da se še ni dovolj povzdignilo. Njegova naloga ni, da bi se pripravljalo za svoj pogin, ampak da razširi pota svojega razvoja in si ustvari podlago, na kateri bo mogoče večji napredek.

V ta namen bo pa malo pomagal nauk pravičnosti in resničnosti. Dobrih naukov se ni nikdar manjkalo. Toda tega sveta ne ravnaajo nauki, temveč dejstva. Vojne ni povzročila degeneracija ljudi, ampak nasprotja interesov, ki tiče v materialnih razmerah.

Lotiti se je treba torej razmer. Tako jih je treba urediti, da minejo materialna nasprotja in da postane solidarnost človeštva mogoča. Pravičnost pride tedaj iz razmer samih, in resničnost ji sledi za petami.

Delo za take razmere je socializem.

E. K.

Težki križ, ki ga nosi.

Člani izsiljevalnega trusta so bili moški in ženske. Čedni moški z dobrimi manirami, ki so se znali oblačiti in kretati v fini družbi. Lepe ženske, ki so znale zapeljivo gledati in zbujati toplu čustva v moških sreh. Glavni sedeži so bili v Chicagu, New Yorku in Philadelphiji, svoje delovanje je pa družba raztezala po vsej deželi, kjerkoli žive ljudje s polnimi denarnicami.

Najrajsi so si organizirani faloti izbirali v javnosti znane ljudi. Metoda operacij je bila večalimanj povsod enaka. Pri tej ali oni priliki se je bogat mož seznanil z lepo damo, ki mu je kmalu pokazala svojo prijaznost. Poznanstvo se je utrdilo, napravil se je izlet v kakšno drugo mesto, nenadoma se je pa v hotelu objavil "uradnik zvezne tajne službe" z nalogom, da aretiraj zaljubljenega gospoda zaradi kršitve Mannovega zakona. Pokazal je svoj znak, pokazal zaporno povelje, in žrtev je bila v pasti. Ampak kadar je dosegel njen strah zadostno višino, se je dal gospod uradnik omehčati, pa je za desetstisoč, dvajsetstisoč, petdesetstisoč dolarjev opustil aretacijo. Seveda je bil "uradnik" član lopovske bande, znak in zaporno povelje pa ponarejeno.

Véasi ni prišel nihče z aretacijo, ampak z grožnjo, da objavi škandal.

Bogate dame so na podoben način moški lovili v zanke.

Med žrtvami je več takih, ki so igrale veliko vlogo ne le v družbi, ampak tudi v cerkvenih krogih in same nastopale kot praporščaki morale. Vse to so lopovi dobro vedeli, in zato so se čutili varne. Strah pred javnostjo je žrtvam mašil usta.

Zato je tudi preiskava težavna, kajti večina osleparjenih se ne mara oglasiti, da se ne izpostavi sramoti.

Sleparska družba je operirala največ po hotelih, seveda po najfinjših in je v vsakem oziru elegantno nastopala. Eden uradnikov, ki je izdeloval pri aretaciji v Tyron Departmentu na chi-

ni dvoma, da veljajo za skupno človeštvo enak glavni razvojni zakoni kakor za posameznika, pa naj je človek žival ali pa rastlina, naj je posamezna zvezda ali pa svetovno sistem. Kakor ima človek svojo otroško, mladeniško, možko dobo in naposled starost, ima tudi človeštvo svojo pot. In če bi bilo res, da smo že prekoračili vrhunec razvoja, bi nas čakala le še starost in pogin.

Ali to je nezmisel. Zemlji, ki gina še na milijone let obstanka, ni namenjeno, da bi se sukala brez inteligentnega življenja po prostoru, dokler je še vsa bujna in rodovitna in ima neštete pogoje za mnogo višje življenje od sedanjega človeškega.

Nobenega vzroka ni, da bi morali smatrati razvoj človeškega plemena že za dokončan. Sklepi, do katerih prihajajo pesimistični opazovalci, so napačni, in v svojih učinkih so lahko prav tako škodljivi kakor pretiran optimizem.

Razgled po današnjem svetu res ni prijazen. O evropski vojni je bilo povedano že toliko hudega, da sploh ni več novih in še krepkejših besed za obsodbo te grozote. Celo tisti, ki so jo izzvali, se že zgražajo in plašijo posledice. Javno šier ne priznavajo tega iz strahu, da bi izdali svojo krivdo in izzvali maščevanje trpinčenega ljudstva; toda njihovo vse pogostejše in vse strastnejše zatrjevanje, da niso zakrivilji tega, kar se godi, ampak da so hoteli sovražniki to, je najboljši dokaz, da jih obliava zona — telesno in duševno.

Ta vojna se zdi kakor zanikanje vsake kulture. Vsi instinkti divjaka, ki se je tekom tisočletij izgladil in olikal in omikal, ki je pa vendar

eaškem Grant Boulevardu, je dejal, da ni še nikdar videl toliko dragocenih ženskih in meških oblek, diamantov, biserjev in drugih dragocenosti. Seveda; to so bila "delovna sredstva" rokovnjačev.

Vojna in socialisti.

Vojna je. Strašna vojna je, najstrašnejša, kar jih je kdaj doživel človeški svet. Tako velika, tako razsežna, tako uničujoča, tako grozna, in tako nenadoma je prihrumela, da je bil tudi njen vpliv na mišljenje povsem nenavaden, popolnoma določen z njeno silo in nenadnostjo.

Tudi na socialiste je ta elementarna katastrofi podobni udarec zelo različno vplival. To vidimo po različni taktiki, katere so se oprijeli socialisti po posameznih v vojno zapletenih deželah takoj od začetka, vidimo po njihovi poznejši propagandi, vidimo po vsakovrstnih metamorfozah, vidimo po agitaciji v nevtralnih deželah in po večsi diametralno nasprotnih nazorih, ki se izrekajo v socialističnem časopisju in sploh povsod, kjer prihajajo socialisti do besede.

Gotovo je, da niso mogli socialisti preprečiti te katastrofe. Tudi v deželah, kjer niso niti za hip opustili svoje mirovne propagande in ostali do skrajnosti v neizprosni opoziciji proti svoji vladi, je niso mogli preprečiti. Tudi danes ni še videti sredstva, s katerim bi jo mogli ustaviti in izsiliti mir.

To pa vendar ni razlog, da bi socialisti položili roke križevina. Take navade niso imeli nikdar in je ne morejo imeti, kajti socializem ni ne fatalizem ne brezbriznost, ampak delo in zanimanje. Ako mu ne dopuščajo razmere nič drugega, tedaj študira, da se s študijem in njega rezultati čim bolj pripravi za bodočnost.

Napram vojni niso bile socialistične stranke nikdar ravnodušne. Njih velika zborovanja so živ dokazi, da so se vedno globoko bavili s tem problemom. "Kaj pomenja vojna v razvoju narodov? Kaj pomenja za bojujoči se socializem? Ali more socializem rešiti mir? Katerega orožja

AVSTRIJSKA DRAGINJA.

Prekrasno je sedaj življenje v Avstriji! Gorje tistim, ki so morali na vojno! Gorje tistim, ki so ostali doma. Postiti se je treba, kakor da si mora vsak Francojezefov podanik stokrat zaslužiti hebesa. Na Kranjskem je dovoljeno prodajanje mesa le trikrat na teden; po drugih deželah razlika tudi ni velika.

Toda — trikrat na teden je ljudem dovoljeno, da si kupijo meso, če si ga morejo kupiti. Goveje meso je postalo tak luksuz kakor včasih fazan. Dunajska "Arbeiter Zeitung" je pred kratkim objavila cene nekaterih živil na avstrijskih trgih in pokazala, kako raste draginja tudi še tekom vojne.

Lani so bile cene po kilogramu sledeče:

Govedina, prednji konec	K 2.60
Govedina, zadnji konec	K 3.20
Svinjina	K 3.60
Konjsko meso, boljši kosi	K 1.80
Moka	K 0.40
Fižol	K 1.30
Riž	K 2.20
Maslo	K 3.50

Letušnje cene znašajo — tudi po kilogramu:

Govedina, prednji konec	K 6.00
Govedina, zadnji konec	K 6.60
Svinjina	K 6.20
Konjsko meso, boljši kosi	K 2.60
Moka	K 1.20
Fižol	K 2.20
Riž	K 3.10
Maslo	K 5.80

Šest kron za kilogram govejega mesa slabše vrste! Delavska plača se pa računa že za dobro, če znaša 3 kroune na dan. Ako se vpošteva, da je treba tudi stanovanje plačevati, da potrebuje človek tudi obleke in perila, kurjave in luči, mila in mazila za čevlje in da ima še celo vrsto izdelkov, tedaj si je lahko izračunati, da ne more jesti niti konjskega mesa po K 2.60, kaj še govejega!

Toda kaj naj je namesto mesa, če je moka po 1.20 K., fižol po 2.20 K., in riž celo po K 3.10? Riž, ki je bil pred vojno drag, če je veljal 60 vinarjev!

Ljudi so tolažili, da bo dobra letina. Ali "Arbeiter Zeitung" pravi, da so se tudi te nade vsaj deloma izjalovile. S Hrvaškega, ki je za pridelovanje žita zelo važno, da ni letina posebna.

In vojna se nadaljuje, in kakor kaže, se bo še precej časa nadaljevala. Kakšne dobrote čakajo še na ljudstvo v Avstriji? Kakšno vest je imela vlada, ko je pričela z vojno?

se lahko poslužuje v vojni proti vojni? Kako naj izrabijo vsled vojne nastali položaj? Kakšne naloge ga čakajo na dan po končani vojni? To so bila vprašanja, s katerimi so se pečali nacionalni in internacionalni kongresi in jih izkušali rešiti. Zlasti ko je zagrnelo na Balkanu in je v Evropi vstala nevarnost splošne vojne, za katero niso bili socialisti nikakor slepi, je bilo vojno vprašanje na dnevnem redu vsakega pomembnejšega zborovanja in njemu so bile posvečene najtemeljitejša razprava.

Tudi socialistična teorija se je že davno in mnogo bavila s to snovjo, in ker počiva ves socializem na znanju, je za bodočnost koristno, da se ozremo po preteklosti.

Kakšne ideje so živele o vojni?

I.

Ko je francoska revolucija v silnem naskoku razsula fevdalizem in razbila absolutno kraljevo oblast, katero je buržvazija postavila za gospodarico nad francosko državo, so se združili evropski knezi, da s skupno vojsko navale na revolucionarno Francijo. 6. julija 1791. je pozval Leopold II. Avstrijski vse evropske vladarje, naj pohite ogroženemu francoskemu kralju na pomoč. Na bojnem polju je moral francoski narod braniti proti združenim evropskim armadam pridobitve svoje revolucije. Ne na pariških ulicah, na s krvjo nasičenih bojnih poljih, kjer je bramba zmorna francoska mladina poginila v beg vojske vseh evropskih knezov, je bila izvojevana zmaga revolucije. Vojna je bila najmočnejši izvod revolucije. In vojna je sledila vojni. Po fevdalni Evropi so hitele francoske armade, na čelu jim general Bonaparte. V njihovem spremstvu se je pojavljala meščanski pravni red, meščanska država, meščanska postava.

Toda sila Bonapartova, tega dediča revolucije, se je razbila ob ruskem kolosu. Brez industrije, brez buržvazije in brez proletarijata, naslanjajoča se na neizmerno maso kmetov brez vsakršnih potreb, kmetov, ki dajajo neupogljive, trde, v obrambi nepresegljive vojske, sprič svoje nekulturnosti mrtvo orodje brez vsake volje v eni sami roki, vpričio svoje neizmerno razsežnosti, svoje revščine in svoje redke naseljenosti za prodirajoče tuje armade nepremagljiva divja pustinja — tako je Rusija mogla kljubovati mogočnemu naskoku velike revolucije. Izrabila je vihar revolucije v to, da si je osvojila Poljsko, Finsko in Besarabijo. Ob njeni sili je bilo v katastrofi l. 1812 uničeno francosko kraljestvo, zadnji sklon velike revolucije. Avstrijo in Prusko je spremenila v svoje vazale, v Franciji in Španiji je po svoji volji dvignila na prestol nepriljubljene dinastije. Norveško je podarilo Švedski dinastiji. Konec Napoleonskih vojn je bil ear gospodar Evrope. Vsaki narodni vstaji je stala Rusija nasproti kot zaščitnica postavnih oblasti, kot varuhinja absolutizma in fevdalizma po vsej Evropi.

L. 1848. so se zopet dvignili narodi. Po vsej Evropi so divjali viharji revolucije. Ali ob ruski meji so se morali ustaviti. Ruski kmet, še vedno upogljiv, nezavedno orodje svojega gospodarja, je bil evropski revoluciji nasproten. Žugajoč je Rusija pomaknila svoje vojske proti meji. Car je prepovedal zedinjenje Nemčije, njegova moč je tiščala Poljsko k tlom, njegova armada je premagala Ogrsko. Če Nemčija, če Evropa ni hoteli biti oropana sadov revolucije, potem so se morali revolucionarni narodi združiti proti revoluciji nasprotujoči Rusiji. Kakor je morala revolucionarna Francija l. 1792. braniti svojo revolucijo proti fevdalni Evropi na španjskih bojnih poljih, tako bi mogla revolucionarna Nemčija, Poljska, Ogrska, Italija priboriti si svojo svobodo samo v vojni proti absolutistični Rusiji. Vojna proti Rusiji — to je bila l. 1848. parola revolucionarne demokracije. Vojna proti Rusiji — to bi bil "popoln, odkrit in resničen prelom z vso našo sramotno preteklostjo, resnična osvoboditev in združitev Nemčije, upostavitve demokracije na razvalinah fevdalstva." Tako je pisal takrat Friderik Engels. Vojna proti Rusiji — to bi bila "vojna, ki bi povzročila, da se Prusija resnično prikloni Nemčiji, ki bi pokazala aliance s Poljsko za neobhodno potrebo, ki bi takoj povzročila osvoboditev Italije, to bi bila vojna, ki je naperjena ravno proti starim protirevolucionarnim za-

veznikom Nemčije v letih 1792 do 1815, vojna, ki postavlja domovino v nevarnost in jo ravno s tem reši, ker napravi zmago Nemčije odvisno od zmage demokracije." Tako je pisal takrat Karl Marx.

"Zveza revolucionarnih narodov proti protirevolucionarnim je bila parola radikalnega, proletarskega, prodirajočega krila demokracije 1848. l. Bilo je prepričano, da se more izvojevati zadnja odločilna zmaga v krvavi vojni proti carski oblasti, ki je branec stala za vsemi oblastmi preteklosti. V grandiozni sliki se je zgostilo upanje na revolucionarno vojno proti Rusiji v Ferdinandu Freiligrathu sru "Ob brezi": v razjarjeni se ples zakadi.

Dvoje vojsk brez števila kot listje lesov
Razliva ob jasnem se zvoku rogov
vojska, prva od ruske strani.
To narodi so od zapada, svobodni;
razlega rezget se njih konj do morja,
a v dimu smodnika, vrh ljudske povodni,
na čelu jim prapor rdeč plapola.

Ves rdeč je! Rdeč je samo!
V njem grb se bahat ne blešči.
Tak v smrt vriskajoč jih žene strastno,
tak veže jih, vkup jih tišči.
Tak žene jih v boj zoper sužnje od vztoka,
ki prapor z zverjadjo imajo pretkan
in kot nepregledne vodč veletoka
vale na bobneč, razzibano plan.

In vedel sem — ne da bi kdo mi dejal —
poslednja zdaj bitka divja;
vzhod zadnjič zdaj proti zapadu je vstal,
za zmago, za moč se peha.
To suženjstva zadnji trepet je in stok;
kot nikdar še koka ni padla, sedaj
iz kraljev ledenih, tresočih se rok
to v stari je igri poslednji lučaj.

Ali "bitka okoli breze" ni bila bojovana. Buržvazija, za hrbotom že ogroževana od proletarijata, se ni upala gnati revolucije do odločilne bitke proti carizmu. Buržvazija je izdala proletarijat v Nemčiji, masakrirala ga je na francoskem. Konec revolucije je bil ear zopet gospodar Evrope. To je bil čas, ko je poklical Nikolaj I. avstrijskega cesarja in pruskega kralja v Varšavo in končal njun spor s kategorično zapovedjo: čas, v katerem je Prusija, kakor je Bismarck nekoč priznal, "živela kot ruski vazal"; čas v katerem je mogočna fevdalna stranka, ki jo je vodil Windischgrätz, zmagoval. Dunaja, delovala na dunajskem dvoru na to, da bi Avstrija za vsako ceno ostala pod varstvom carja, češ, da je "zasčita postavnosti". Še silnejša kot kdaj prej je bila sedaj parola demokracije: Vojna proti Rusiji.

II.

Ko je Rusija leta 1853. mobilizirala svoje vojske proti Turciji, da bi osvojila Carigrad, je zahtevala demokracija vojno. Shode angleške stranke proste trgovine, stranke, ki je demonstrirala za mir, so čartisti razbili s pozivom: "Mir je zločin, dokler ni priborežna svoboda!"

Marxove in Engelsove razprave iz onega časa zahtevajo vedno iznova vojno, energično, brezobzirno, nesrvarljivo vojno proti Rusiji. Če bi Anglija in Francija dvignili orožje proti Rusiji, bi šli v boj nehote kot orodje revolucije. Prepričani naj bi ruski naskok na Carigrad, oslabil naj bi Rusijo, onemogočil naj bi ji vmešavanje v notranja vprašanja zapadne in srednje Evrope, osvobodil naj bi evropsko demokracijo grozečega pritiska carizma in tako v novo življenje zbudil revolucijo, ki je bila pet let popreje pobita k tlom. Kajti "tudi šesta sila je v Evropi, ki ugotavlja v ugodnem trenutku svojo premoč napram vsem peterim takozvanim velesilam in provzročila, da vsaka posamezna treteta pred njo. Ta sila je revolucija. Dolgo mirna in skrita je sedaj vsled trgovinske krize in pomankanja kruha zopet pozvana na delo. Od Manchestra do Rima, od Pariza do Varšave in Pešte je povsod pričujoča. Svojo glavo dviguje in se zbujajo evropska spanja. Vsakovrstna so znamenja, da se zopet vrača, povsod vidna v nemiru, ki se je polotič delavskega razreda. Samo signal je še potreben in na dan plane zopet šesta in največja evropska sila — v bleščeči opremi, meč v roki, kakor Minerva iz glave Olimpijca. Ta signal bo dala grozeča evropska vojna." (Marx).

Krimska vojna je varala Marxove upe. Av-

strija je kolebala. Prusija je zrla od daleč. Francija in Anglija se nista upali spustiti se v odločilno bitko. Ruska moč je ostala nezlomljena. Boj proti Rusiji je ostal vodilna misel evropske demokracije. Glede ostrega bojnega staleža proti Rusiji so bili angleški čartisti edini s skrajnim Rusiji sovražnim krilom torijev, ki ag je vodil Urquhart. Kakor je Marx že leta 1853. pisal na podlagi "težavne analize Blue-books od 1807. leta do 1850. leta" svoje bojne razprave proti Rusiji v "New York Tribune", ki jo je dal na angleškem Tucker na svetlo, tako je spisal l. 1856. zgodovinsko delo o odnošjih Rusije in Anglije, da bi razkril angleški in evropski demokraciji usluge, ki so jih angleške vlade izkazovale carizmu.

Tekom vse te dobe so ostali oznanjevalci socializma v ostrem nasprotju z angleškim liberalizmom, ki je hotel ostati v mirnih odnošjih z Rusijo.

Prihodnja leta so prinesla nove naloge. Vojna je bila takrat neizogibna. Revolucija leta 1848 je dvignila na francoskem Bonaparta do moči, ki pa se je mogel obdržati na prestolu samo z vojnimi uspehi: V Nemčiji je zopet upostavila dualizem Avstrije in Prusije in boj za prvenstvo med obema nemškima velesilama je postal neizogiben; izročila je Italijo zopet avstrijskemu tujemu gospodarstvu, njena osvoboditev je morala biti sedaj izvojevana s krvjo in železom. "Revolucija od spodaj" ni razrešila nemškega in italijanskega vprašanja. Rešiti ju je morala revolucija od zgoraj, katere metoda je vojna. Za mir takrat demokracija ni mogla delovati.

(Dalje prihodujič.)

Večina ogrskega državnega zbora je, kakor poročajo iz Londona, odklonila predlog, da naj se skličejo delegacije. Ta predlog sta bila podala voditelja opozicije grofa Apponyi in Andrássy. Če bi bil sprejet, bi bil to poraz ministrskega predsednika grofa Tisze, pa tudi začetek poraza zunanega ministra barona Buriana in avstro-ogrškega politike sploh.

"Delegacije" so tisto komično zastopstvo, ki rešuje skupne avstro-ogrške zadeve. Njih člani se volijo v avstrijskem in ogrskem državnem zboru, in sicer v Avstriji po deželah, na Ogrskem pa tako, da ima Hrvatska svoje določeno zastopstvo.

Kako imenitno je skrpučan ta famozni zbor, se spozna najbolje po tem, da se avstrijska in ogrska delegacija nikoli ne snideta, dasi imata razpravljati in sklepati o popolnoma enakih zadevah, morata zaključevati o enem in istem proračunu in je absolutno potrebno, da prideta do enakih sklepov. Med sabo razpravljata le pismeno.

Ako bi bil sprejet predlog, da se skličejo te delegacije, bi bila prišla v največjo zadrego avstrijska vlada. Odkod naj bi vzela avstrijsko delegacijo, ko ni avstrijskega parlamenta, da jo izvolijo, cel kup avstrijskih poslancev pa čepi v ječah? No, Tisza ne bi bil nikdar dovolil, da bi prišli njegovi avstrijski tovariši v tako zadrego. Če bi se že zgodilo, da bi ga nekoliko njegovih zvestih namelukov v parlamentu zapustilo in preskočilo v tabor opozicije, bi bil potegnil iz žepa kos papirja s Francojezefovim podpisom in bi bil razpustil parlament. Če bi se pa poslanci kaj obotavljali z razhodom, bi bil poslal po bataljon vojakov in bajonetni bi kaj hitro izpraznil parlament, kakor so ga že takrat, ko se je bil Francojezef sprl s svojimi koalicijskimi ministri.

V četrtek, 28. septembra se snide zopet nemški rajshtag. Zunanji minister Gottlieb von Jagow ima konferenco z voditelji strank, s katerih se pa nič ne poroča. Pričakuje se, da bo imel kancelar Bethmann Hollweg takoj prvi dan govor o položaju, in da bo potem državni tajnik dr. Helfferich govoril o gospodarskih razmerah. Razume se, da se pričakuje zasedanje nemškega parlamenta z veliko napetostjo.

Nemški zvezni svet je sklenil, da se podaljša zakonodajna doba sedanjega nemškega parlamenta z veliko napetostjo.

Miljon dolarjev je vlada prihranila, ker je dala novo oklopnico "Arizona" izdelati v lastni ladjedelnici. — Keliko milijard bi lahko prihranila, če bi izdevala druge potrebščine v lastnih obratih!

POTRESNA PÓVEST.

Spisal Podlimbarski.

Gabrovški gospodar Cijazovec je gledal velikončno nedeljo dopoldne 1895. leta mračnega obraza raz prag svoje hiše v beli pomladanski svet. Spominjal se je nekaterih stvari, ki niso obetale prida. Poleg letin, o kateri toži kmet, naj bo dobra ali slaba, so mu pričinjali skrbi njegovi domači ljudje. Z ene strani ga je jezil sin Tone, z druge ga je skrbel hči Lenka. Le tej je štiriindvajset let, godna je za možitev in komaj čaka moža, ali pravi se noče oglasiti. Sin hribovskega posestnika Anžiča včasih močno pogleda za njo; dober gospodar bo mladi Anžič in dal bi mu Cijazovec Lenko, naj jo pelje v hribe, ako sta oba ene volje, pa stari Anžič je trd in ošaben hribovec, ki iz dna duše sovraži Gabrovško dolino in ne mara od tam snabe, ko bi prinesla tudi cel tisočak k hiši. Tako se je izrazil na tiho nedeljo v Smoletovi gostilnici, ko mu je krečmar Smole namignil o tem, kar vesel mlade ljudi. Stari Anžič je imel svoje dobre vzroke, da je sovražil Cijazovec še posebej. Oba sta v svojih gozdih mejaša in tožarila sta se pred leti zaradi meje. Pravdo je izgubil Anžič in ž njo nekaj pedl gozda, majhno, na Cijazovecovo zemljo visoko rebrično, na kateri je stalo troje pritlikavih bukev. Od takrat Cijazovec ni govoril. Pa na Anžiča bi Cijazovec še pozabil, ker

Lenke se brez njih tudi še odkriža, ali starejši sin Tone mu je pričnil veliko zrgo. Ta je dovršil pred dvema letoma v Ljubljani osmo šolo, pa ne da bi bil krenil k vojakom, in ko je imel potem vojaško sitnost za seboj, se je potepel nekam v tuje kraje za učitelja; zrno na domači zemlji je pustil in v tuje kraje je šel iskat plev. Oh, ta sin se izpridi popolnoma! Po zimi se je vrnil iz tujih krajev lačen in raztrgan in zdaj mu visi pri hiši, ne kmet, ne gospod, in išče in čaka službe. In vsa sosenska čaka in gleda, kakšno moko namelje ta študent. Seve, ko bi dobil službo, da bi nesla sto goldinarjev na mesec, kakršno ima Smoletov profesor, onda naj bi bil že obesil duhovsko glorio na kljuko, no tista službica pri pošti, ki je čaka, piškavega oreha ni vredna in še varščino mora zanjo vložiti — štiristo goldinarjev! Dalje Cijazovec o sinu ni hotel razmišljati, ker se mu je zdelo greh, na tak svet praznik še bolj netiti v srcu nabrano nevoljo do lastnega otroka. Sploh on ni bil suženj kakšne globoke jeze ali trme, zato tudi ni poznal tistih rezkih razporov, ki razjedajo človeštvo in posamezne družine in jih je v povestih skoraj več nego v življenju. Potegnil se z dlanjo po čelu, čez oko, po nosu nizdolu in ustavi desnico na podbradku, drugo roko je zatak-

nil za hrbet in počasno je stopil s praga ter korakal na vrt, izkušaje se razvedriti. Črešnja, katero je pred mnogimi leti veepil njegov brat Andrej, je začela se razvijati cvetje. Ogleval jo je od vseh strani, pa ta zgodnja oznanjevalka letnih pridelkov ni razvedrila njegove glave. Zabrnula je njegove misli na tistega dobrega človeka, ki ji je polzlahnil življenje, na brata Andreja. Prepustil mu je brat Andrej pred blizu tridesetimi leti gospodarstvo na domu, ker se sam ni maral ženiti in ni imel veselja, ukvarjati se z bregovitimi nji-vami. Izgovoril si je na domu kot in hrano do smrti. Toda teh dobrot ni dolgo užival v domači hiši; ko se je pritožila vanjo nova gospodinja, je spoznal, da mu doma ni obstanka; mlada Cijazovka je bila veninven natakajena nanj, tako da mu ni bilo izhajati ž njo. Sit večnega prepira in krega, je zapustil za vselej krov, si kupil hišico kraj vasi ter se preselil tja. Cijazovec ga je pozneje, ko se je njegova ognjevitja žena že umirila, mnogokrat spravljaj nazaj na dom, pa vse zastoj. Danes ga ta okolnost peče tem bolj, ker je brat nekaj obolel. Dvojen ogenj ga razjeda v prsih: prvi est, da leži brat zunaj domače hiše in nima tiste potrebe, ki bi jo lahko imel doma, kar je nekoliko sramotno za Cijazovecovo hišo; drugi pa sebična misel in strah, da ne bi se mu brat osvetil. Poznal je svojega brata kakor lastno dlan. Pripril si je Andrej v mali kupčiji in priskopalil z obrestovanjem denarjev precejšnji kapital in tega morda ne pripiše njemu, kadar naredi testa-

ment, ampak sestri, ki je omožena v sosednji župniji. Sestra pa po njegovi previdnosti ni tako zelo potrebna kakor on. Pa Bog daj bratu še dolgo življenje, ali postaral se je in peša že dve leti in bolezen rada obrne h grobu, če se pojavi na stare dni. Iz takega razmišljanja je zbudil Cijazovec njegov mlajši sin Janček. Pritekel je Janček vselega obraza k njemu in molil mu odprto pest, rekoč: "Glejte, tata, tale tolar je z nebes padel name."

Cijazovec je preslišal sinkove besede, ali tolarja ni spregledal. "Ej, ej... kako se to sveti! Kje si pa dobil to?" se je začudil, sklonivši se k otrokovi ročici.

"Kar tam-le, ko sem bil na koncu kozoleca, prav poleg znamenja je padel name."

"Odkod?"

"Ne vem... zviška je padel, to vem. Z ubeša menda. Morebiti ga je vrgel sveti Miklavž."

(Dalje prihodujič.)

Ako bi se danes umaknila kapitalistična družba socialistični, ne bi bili niti kapitalisti nikakor na izgubi. Imeli bi tudi tedaj dovolj jesti in piti, lahko bi se dobro oblačili in lepo stanovali, hodili v gledališča in parké. Le izkoriščati ne bi mogli.

Socializem je višja stopnja v razvoju človeške družbe. K njemu gre napredek. Nasprotniki socializma so nazadnjaki.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 14. januarja 1894.

Inkorporirano 24. februarja 1906 v državi Kansas

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisničar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207, Radley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

POMOŽNI ODBOR:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Box 514, Frontenac, Kans.

Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati gl. tajniku. — Vse denarne pošiljave pa gl. blagajniku.

PRAZNOVERJE.

Se danes nagovarjajo ciganke na starokrajnske kmetije, da naj jim dajo malo darilo, pa jim bodo pogledale dlani roke in povedale prihodnost. Slovenske kmetice so pa že toliko britne, da se nočejo cigankam vnesti na limatec in jih rajši spodijo, ker dobro vedo, da jih hoče ciganke le olespariti za krvavo zaslužene groše. In te preproste žene nimajo toliko omike in znanja kakor v Berlinu milostive soproge najbogatejših in najvišjih gospodov. Ravno med temi omikanimi ženami pa cvete prav bogatno praznoverstvo ali vražnja. V Berlinu je nad 2000 vedeževalk, pa ne umazanih cigank, ki se potikajo po lesu in grmovju, ampak to so imenitne gospe, ki stanejuje v najlepših ulicah, v krasnih stanovanjih z mnogimi sobami. K njim se pada ta in ona gospa, ki bi rada izvedela kakšno skrivnost iz sedanosti ali iz prihodnosti. To so gospe, ki si ohesijo na svoje leno telo za tisoče mark vrednosti židane obleke, diamanatov in zlata in ne hodijo pes, ampak ne pripeljejo k prorokovalki v elegantni kočiji ali v avtomobilu. Ne pripelje pa zidaj ena, zidaj druga, ampak na tepe se jih vsi tako na enkrat, da jih je polna soba, v kateri morajo čakati, da pridejo na vrsto. Seveda so vse strašno nemirne; vsaki gre sapa kakor kovaški meh, srce pa bije, da mora uboga gospa zapeljajad odprti malo steklenico "koluske vode" in jo podahati ter tako zopet malo privezati svojo dušico. Pa pride lahko katera tudi na vrsto poprej, kakor bi smela priti, pa to stane najmanj 1 marko. Po dolgem čakaju se vendar vsaki odpro-dobro zavarovana vrata najtanjše sobe, kjer sedi ob elegantni mizici "prerokovalka" pred kupom tistih kvart, ki razodevajo učeni babi prihodnost. V sobici je na pol tema; le mala ampola na strogu brli in razsvetljuje skrivnostno sobo, kakor v kmetijski kamriji stara lešerba. Sreč radovedne gospe še bušje utriplje — kar da bi počilo. Jedva ima dovolj glasu, da razode "prorokovalki", zakaj je prišla, in nestrpno pričakuje, kaj bo povedala zvita baba iz kvart, ki jih pomeče po mizi in potem zopet zbere in zvrsti, da iz njih razode za drag denar debelo laž, ki jo tista gospa pričakuje. Ko je plačala nekaj mark, pa odide, s sreem polnim srcem ali pa najhujšega gorja — gotovo pa prepričana, da so kvarte govorile resnico. Pa koliko gorja je že taka "vedeževalka" pripravila nad tiste neumne, pa tembolj praznoverne "damce"! Med koliko zakonov je zasejala strup in jih razdelila? Koliko srečnih sre je razdvojila in uničila. Koliko prevar, goljufij, zločinov ima na svoji kosmati vesti! In tista premodra vlada, katere glavar se vsak čas imenuje "orodje božje"! Saj bi morala vendar lahko zaslediti one goljufice, pa se ne briga veliko zanje. Šele v zadnjem času se sliši, da pošilja k njim uradnike, ki jih malo izprašujejo — a zatraja jih ni. Orodje "orodja božjega" je torej precej neokorno in sredi najomikanejšega nemškega sveta cvete vraga v najbolj oddaljenih krogih mogočno dalje!

Ameriška Alaska.

Leta 1867 so Zedinjene države kupile od Rusije Alasko za \$7,200,000. Teh sedem milijonov je stric Sam menda najboljše investiral. Iz te dežele dobivajo sedaj Zedinjene države povprečno 900 odstotkov letnih dividend, ki pa še vedno rastejo. Amerikanci so tekom zadnjega fiskalnega leta, ki se je končalo z fiskalnim junijem t. l., iz te največje izvenkontinentalne posesti dobili za \$26,500,000 bakra, za \$18,000,000 rube, za \$16,000,000 zlata, za \$1,000,000 srebra in za več kot \$67,000,000 kožuhovalne in drugih produktov. Letos so izklopali za \$1,000,000 več zlata kot preteklo leto. Pred enajstimi leti so izklopali za \$700,000 bakra, letos pa, kakor se vidi, že za skoro dvajset milijonov več. Poleg omenjenih kovin, rib in kožuhovalne ter drugih produktov so Zedinjene države kupile z Alasko tudi velikanske zaklade premoga, ki vsebujejo za več

milijard dolarjev premoga. Dalje ima Alasko veliko množino petroleja itd. Rusija je že večkrat obžalovala to kupčijo.

Ranjenci v Švici.

Veliki hoteli in velika zdravilišča v Švici so letos popolnoma napolnjena z ranjenimi vojaki vseh držav — Anglije, Francije, Nemčije, Avstrije in drugih, ki so zapletene v vojno; med njimi so tudi črnci in Indijci, ki spadajo pod angleško, oziroma francosko zastavo.

Prvi ranjenici so prišli v Švico koncem maja letošnjega leta. Od takrat naprej pa prihajajo vedno še drugi in sicer po posredovanju ameriških poslanstev, ki so prevzela nalogo, da dosežejo med dvema sovražnima deželama sporazum, da pošljeta ob enem toliko in toliko bolnih vojakov, ki jih imata vjetih.

Oster in zdrav švicarski zrak je tem vojakom, katerim je vojna vzela vso moč in zdravje, jako ugoden in se jim zdravje malone v vsakem slučaju zelo hitro vrača, vsaj veliko hitreje, kakor po koncentracijskih taborih ali vojaških bolnicah.

Vsaka narodnost je nastanjena v drugem kraju; Angleži v svojem, Avstrijci v svojem itd. Najboljši švicarski hoteli so namenjeni armadnim častnikom. Za te bolnike se kar najbolj skrbi, da se ne morejo pritoževati.

Vsaka vlada plačuje švicarski vladni za svoje vojske, in sicer po vrednosti frankov na dan za vojake, osem pa za častnike. Častnikom je tudi dovoljeno, da stanujejo njihove družine v bližini, ako si jih morejo vzdrževati. Seveda vojakom to ni mogoče.

Zdravniško potrebo pa dobe prosti vojaki ravnotako kot častniki. Za vsakega moža natančno preiščejo švicarski vojaški zdravniki, preden pride v Švico; tam so sploh popolnoma pod nadzorstvom švicarske vlade.

V Švici se nahajajo v zdraviliških samo taki mošči, za katere je upanje, da se ozdravijo, ne pa za one, za katere ni nobenega upanja več. Vsaka vlada poskuša le še tisto rešiti, kar je gotovo, da se bo rešilo. Niti centa pa ne uporabijo za one, ki so dali vse, svoje zdravje in takorek tudi življenje za stvar kapitalistov. Taki reveži se morajo stiskati po zatohlih domačih bolnicah, kjer čakajo usmiljene smrti. Toda vlade se ne trudijo, da bi te reveže kam poslale in jim vsaj zadnje dni njihovega življenja nekoliko olajšale.

Ko so prišli prvi ranjenici oziroma bolniki, jih je švicarsko ljudstvo navdušeno pozdravilo. Otroci in godbe so jih pričakovale na meji in jih nato spremile v notranjost. Ženske so jih pa obsipale s cvetjem ter jim dajale cigarete in sladkarije.

Kadar so prišli Nemci, so godbe igrale "Die Wacht am Rhein", kadar Francozi, "Marseillaise", kadar Angleži, "Tiptery", itd. Prijazni švicarski kmetje so vse enako pozdravljali. — Kadar bolniki enkrat ozdravijo, jih odpošljejo zopet v vjetništvo ali pa domov, ako niso bili prej že kje vjeti. Vsi ranjenici so srečni in zadovoljni v Švici. Ako se slučajno snidejo, ni opažati pri njih, ki so se prej drug proti drugemu borili, nobenega sovraštva. Vojna ni njihova vojna.

Koliko se tiska knjig.

Po vsem svetu se napiše na leto 8 do 10,000 romanov. Japan jih tiska 450, Indija 200, Sirija z Egiptom 12, Italija in Španija vsaka po 500 do 600, Francija 600, Rusija 800, Angleška in Nemška vsaka po 1500. Angleška izdaja vsako leto na novo svojega Dickensa, Scotta, Thackeraya; Nemška Hoffmana, Hauffa in Grimma; Skandinavija Andersena itd. Nobena knjižnica ni bi mogla pospraviti knjig, ki se tiskajo v desetih letih. Zato je za književna obrta ogromna. V samih Zedinjenih državah se razpečava na leto po 700 milijonov knjig, v vzhodni Evropi pa 1800 milijonov knjig; v dru-

Za časten mir.

Pred kratkim je nemški knez Aleksander Hohenlohe v "Neue Zuercher Zeitung" objavil članek, v katerem je posredno pozival papeža in predsednika Wilsona, da naj storita korake za dosego častnega miru, češ le na ta način bi bilo mogoče preprečiti popolni materialni in moralni polom Evrope. Papež — je dejal Hohenlohe — s svojim moralnim vplivom in Wilson kot načelnik yelike nevtralne dežele sta najbolj poklicana, da storita korake, ki bi vodili do uspeha.

Knez Hohenlohe je govoril o "častnem" miru, torej o miru, ki naj ne bi nikogar ponižal in bi zacecil vsaj moralne rane, povzročene od več kakor dveletnega klanja in vsega, kar je bilo z vojne splošno. Njegov članek je bil prav lep, ampak tudi prav kratkoviden.

Predvsem se knez Aleksander zelo moti, če postavlja papežev vpliv v svoje račune. Poglavar rimske cerkve je imel nedvomno velik vpliv v deželah, v katerih so močne katoliško klerikalne stranke, dokler je bil v Evropi mir. Ta vpliv se je opazil na Španskem, v Nemčiji, najbolj pa v Avstriji. Ali vojna je to radikalno izpremenila. Nemški centum je danes v prvi vrsti Viljemova, nemško nacionalna in militaristična stranka; vsem tem, da je fanatično katoliška, voli vendar tam, kjer se ne strinjajo kajzerjevi oziroma nemško-kapitalistično-državni interesi s papeževimi, kajzerja, pa ne papeža. Nemški centum stoji v eni vrsti z nemškimi šovinisti, zagovarja nadaljevanje vojne in zahteva večjo Nemčijo. Papežev vpliv na to stranko se vrne, kadar se umaknejo zunanja vprašanja notranjim in kadar pojde zopet za to, kdo naj gospoduje v Nemčiji. Sedaj pa ni na Nemškem nobene stranke, na katero bi se mogel opirati papež, če bi hotel kaj storiti za mir.

V Avstriji je vojni absolutizem razveljavil stranke. Tudi klerikalno. Ne da bi bila Avstrija postala liberalna. Ampak če je tudi sedaj v tej državi vse klerikalno pobarvano, je le zato tako, ker se to strinja z vladnimi interesi v notranji politiki. Da bi mogla v habsburških deželah sedaj katerakoli stranki vplivati na zunanje razmere proti nazorom in željam vlade, je pa popolnoma izključeno. Razumtega je tudi vsak zunanji vpliv na avstrijsko vlado popolnoma postranskega pomena, ker ni dunajska vlada nič drugega, kakor podružnica berlinske vlade in ne sme storiti nič odločilnega na svojo pest.

Kje pa naj se drugod uveljati papežev moralni vpliv? V protestanski Angliji? V "brezverski" Franciji? V pravoslavni Rusiji? V mohamedanski Turčiji?

Sedanji papež je tako brez vpliva v politiki, kakor ni bil nobeden izmed prejšnjih in njegovim naporom za posredovanje miru bi imeli najmanj upanja na uspeh.

Kako je z Wilsonom, je lahko videl ves svet. Dal je moliti za mir v Evropi. Ko je to ostalo brez uspeha, si je mislil: Če nima Bog toliko vpliva, da bi ustavil klanje, ga tudi jaz ne bom imel. Pozneje je poslal prijatelja v Evropo, da se tam ozre in mu sporoči, če so onkraj morja kaj željni njegovega posredovanja. Ko mu je povedal, da ga niso nikjer prosili za to, si je dejal: Vsiljeval se Vam ne bom.

Morda bi bilo drugače, ako bi imel Wilson črno na belem, da ostane vsaj osem let predsednik. Ker pa morajo volitve odločiti, ali ostane v Beli hiši, ali ne, in ker so volitve že letos, se mu pa zdi eksperiment, ki se kaj lahko ponesreči, preveč nevaren in zato noče riskirati blamaže, katero bi njegovi nasprotniki pri volitvah kaj lahko izrabili proti njemu. Da napravi korake po volitvah, je pa itak napovedal.

Medtem se slišijo iz Nemčije glasovi, ki niso posredovanju nič ugodni. Berlinska "Tageszeitung" se norčuje iz Hohenloheovega članka, obenem pa napada Wilsona in poslanika Gerarda. Državnega tajnika Lansinga pa še posebno jemlje na piko, češ da je dejal, da je "dolžnost Zedinjenih držav, da posežejo v vojno kot posredovalec, ampak da se udeležijo mirovnega pogajanja ne kot posredovalec, temveč aktivno kakor katerakoli vojskujoča se država".

"Tageszeitung" besni zaradi te izjave, ki po njenem mnenju ogrožuje Nemčijo. "Mir pod ameriško zaščito — pravi — ne bi bil nikdar nemški mir, temveč bi pomenil odvisnost Nemčije od Zedinjenih držav, torej od naših sovražnikov!"

Razumemo, da ne diši sodelovanje katerekoli nevtralne dežele pri mirovem pogajanju tistim, ki stoje na stališču, da mora Nemčija diktirati mir in razdeliti Evropo po svoji volji. Komur je pa na tem ležeče, da ne položi zmagovalce, ako bi sploh kdo zmagovalce bil, svoje roke brutalno na vso Evropo, ampak da se sklene mir po načelih pravice, kolikor je to v kapitalistični družbi sploh mogoče, ho želel, da se udeležijo mirovne konference ne le Zedinjene države, ampak sploh vse nevtralne dežele; opravičene bi bile do tega, ker so njihovi interesi tudi odvisni od novega razmerja v Evropi. In če bodo vsi skupaj sedeli za mizo in razpravljali, in če bodo interesi vseh na kocki, je še največ verjetnosti, da ne bodo mogli interesi enega pogaziti nesčetih drugih interesov.

Mala Švica in mala Holandija je na bodočem miru prav tako prizadeta kakor velika Nemčija ali velika Rusija. In aktivno sodelovanje malih dežel bi bilo tudi za druge male narode boljše jamstvo, kakor vse med vojno storjene obljube velikih.

Polomi privatnih bank v Chicagi se še množe. Se bi jokajo velike banke zaradi tega?

Vladne oblasti, ki so preiskavale podražitev kruha, so dognale, da so velike pekovski tvrdeke pogoltnile celo vrsto malih pekovskih podjetij. Nič se ne čudimo. Aupak to je pač nov dokaz, da uničujejo socialisti malo obrt.

VOLILNA AGITACIJA NA ZAPADU.

- Meseca oktobra priredi slovenska sekcija J. S. Z. agitacijsko turo po zapadu.
- Shodi bodo po naslednjih krajih:
- V nedeljo 1. oktobra v Jenny Lind, Ark.
  - V torek, 3. oktobra v Carona, Kans.
  - V sredo, 4. oktobra kraj še nedoločen.
  - V četrtek, 5. oktobra kraj še nedoločen.
  - V nedeljo, 8. oktobra Pueblo, Colo.
  - V torek, 10. oktobra Rock Springs, Wyo.
  - V četrtek, 12. oktobra Sublet, Wyo.
  - V soboto, 14. oktobra Murray, Utah.
  - V torek, 17. oktobra Red Lodge, Mont.
  - V sredo, 18. oktobra Klein, Mont.

Na vseh teh shodih govori so-drug Etbis Kristan.

Pozivamo sodruge v omenjenih krajih, naj razvijejo čim marljivejšo agitacijo, da bodo shodi dobro obiskani in da prinese zaželeni uspeh.

Le kratak čas imamo še do jesenskih volitev in treba je napeti vse sile, da se pokaže v tem boju delavska moč in da dobi delavski razred boljše zastopstvo v raznih zakonodajnih zbornicah kakor doslej.

Na delo, sodruzi! Kakršen bo boj, taka bo zmaga.

Glavno tajništvo poziva klube, ki prirede shode, naj poskrbe za agitacijo. Čas je prekratek, da bi bilo mogoče iz centrale poskrbeti letake, vabila in podobne reči. Prizadeti klubi naj torej to poskrbe v svojem delokrogu.

gih delih sveta se razproda na leto 3 milijarde knjig. Najbogatejša knjižnica je "Bibliothèque National" v Parizu, ki šteje tri milijone knjig; za njo pridejo "British Museum" z 2 mil. carska biblioteka v Petrogradu z 4,500,000, cesarska knjižnica v Berlinu z 1 mil. in dvorna knjižnica na Dunaju s 600,000 knjigami.

Kanonska hrana.

Švicarski polkovnik Feyler je na podlagi zadnje izdane statističnega dela o Nemčiji izračunal, da je razpolagala Nemčija leta 1910. s 13,353,364 mladeniči in možmi, ki so rojeni med 1. 1870. in 1875. ter se nahajajo v dobi vojaške obveznosti. Od teh je odšteti 33 od tisoča, ki so od 1. 1910. sem umrli, t. j. 450,000, nadalje je smatrati, da je kvečjemu 75 odstotkov vojaških obvezancev za vojaško službo res sposobnih, 25 odst. ali 3,340,000, torej nesposobnih, 1,800,000 pa da jih je neobhodno potrebnih za javne službe v zaledju. Preostaja torej 7,600,000 mož, ki jih more Nemčija uporabiti na fronti, oziroma v vojni službi. To je po sodbi polkovnika Feylerja premalo, zato bo Nemčija, po njegovem mnenju, polagoma izkrvavela. Proti tem izvajanjem nastopa v dunajski "Zeit" bivši nemški polkovnik Rihard Gaedke s protidokazi, ki po njegovem mnenju drže. Prvič še svota 13,353,364, ki obsega 26 nemških letnikov, ni pravilna, ker je polkovnik Feyler pozabil prišteti one črnovojnike, ki so sicer že leta 1914. izpolnili 45 leto, pa vendar niso odpušteni iz vojaške obveznosti, ker so bili še pred 45. letom mobilizirani. Teh je okrog 90,000. Drugič je račun od leta 1910. do 1914. umrlih netočen. Odšteti je mesto 450,000 in 340,000 umrlih. Tretjič je število onih, ki so v javnih službah neobhodno potrebni, vsaj za 550,000 previsoko, tako da znaša faktično število za vojaško službo sposobnih mladeničev in mož v Nemčiji (na podlagi Feylerjevega računa, da je 75 odst. sposobnih) 8 in pol, ne pa 7 in tri četrt milijona. Pa tudi sam 75 odst. temelj Feylerjevega računa ne drži, kajti podobno, kakor v drugih državah, se vrše tudi na Nemškem zopetna prebiranja onih 25 odst. "nesposobnih", ki bodo dala najmanj 700,000 mož. Končno je Feyler pozabil, da v Nemčiji oba najmlajša črnovojniška letnika (18 in 19letni) še nista pod orožjem, in da končuje črnovojniška dolžnost še vedno s 45. letom, ki se prav lahko podaljša do 48 leta (kakor v Franciji). Najmlajša črnovojniška letnika štejeta gotovo čez milijon mož, letniki 1867., 1868. in 1869. pa bi dali še 600,000 mož. Nemčija postavi torej, če bo potrebno, na bojišče ne 7 in tri četrt milijonov,

kakor računa Feyler, temveč 11 in pol milijona, torej za 3 in tri četrt več! Ker znaša število nemškega prebivalstva približno 65 milijonov, postavi torej Nemčija, če treba 18 odst. svojega prebivalstva na bojišče.

Na papirju izgledajo računi pogostoma drugače kakor v resnici. Ampak če se Gaedkejeve kombinacije vjemajo, ne sledi iz tega nič drugega, kakor prijazna nada, da se vojna lahko še dolgo zavleče.

Zidovska statistika.

V New Yorku je izšlo nedavno zelo zanimivo letno poročilo o gibanju židovskega prebivalstva v Zedinjenih državah. Iz tega poročila je posneti, da je živelo 1. 1915 tukaj 2,500,000 Židov, njih število na vsem mestu pa znaša selaj 13 in pol milijonov.

Po številu so židje razdeljeni po raznih ameriških mestih naslednje: V New Yorku jih živi 990,000, ali ena četrtnina vsega prebivalstva New Yorka; v Chicagu jih je 215,000; v Philadelphiji 160,000; v Bostonu 65,000, v San Francisco 28,000; dosti jih je tudi po drugih večjih mestih, v Clevelandu, Baltimore, St. Louisu, Pittsburghu, Newarku, Detroitu in Cincinnati.

Ameriški židje se dele v tri verske sekte: v reformirane, ortodoksne in konzervativce; prva verska sekta ima 46 rabincev (duhovnikov), druga 120, tretja pa 207. Največ naših Židov pripada torej v konzervativno vrsto, ker ima toliko verskih kongregacij in rabincev, kakor obe drugi sekti skupaj. Poleg teh je pa še 121 rabincev, ki ne spadajo ne v to, ne v ono versko vrsto; za 2,500,000 je torej v Zedinjenih državah okoli 500 rabincev, tako da priše 5000 Židov na 1 rabina.

Poleg tega je najti širom Zedinjenih držav še številno provizoričnih židovskih kongregacij, ki imajo svoja zbirališča in službo božjo le ob gotovih židovskih praznikih; te kongregacije vodijo bolj izobraženi židje iz civilnega življenja, trgovci, uradniki in odvetniki, čeravno niso izolani za rabinski stan. V takih slučajih opravljajo službo rabincev načelniki teh kongregacij. V tem letnem poročilu se navaja, da se je židovstvo zadnje leto v Zedinjenih državah zelo pomnožilo; samo tekem 6 mesecev se je ustanovilo 30 novih verskih organizacij; napredek Židov se pripisuje sedanjim evropski vojni, ker ameriški židje ne potujejo nikamor.

Pershingovi vojniki v Mehiki so našli sled za Villu. Tako poročila ameriško časopisje. Kdaj homo zopet čitali, da je Villa urtev?

Začetkom oktobra izide

Ameriški Družinski Koledar

ZA LETO 1917

Koledar, ki se je zadnji dve leti splošno priljubil slovenskemu čitateljstvu v Ameriki, bo tudi letos skrbno urejen, da čimbolj ustreže našemu delavstvu in občinstvu sploh. Imel bo raznovrstno gradivo: Poučno, zabavno, statistično, šaljivo in splošno zanimivo. Vsi naši stari sodruzi so tudi letos prispevali s svojim peresom. Med njimi srečajo naši čitatelji zopet Etbina Kristana z raznimi prispevki; Ivan Molek je med drugim spisal šaljivo igro v eni dejanju, ki bo zlasti diletantskim odrom dobro došla; Jože Zavrtnik st. ima zanimivo razpravo; Jože Ambrožič nam je dal novo povest; Frank Petrič se je oglašil. Razum teh ima koledar spise drugojezičnih pisateljev, prirodoslovne, astronomske, socialne in druge črtice. Seveda tudi letni pregled ne izostane.

Natančno vsebino objavimo, ko pride koledar iz tiska. Skoraj odveč nam je naglašati, da bo koledar tudi **bogato ilustriran.**

Tudi seznam slik objavimo z literarne vsebine vred na tem mestu, ko bo koledar dotiskan.

Koledar bo trdo vezan.

Znano je, da se je papir nezasišano podražil. Tudi cene drugih tiskarskih potrebščin so močno poskočile. To je zadelo celo bogate časopise po Ameriki, tako da so podvojili naročnino. Vlada sicer preiskuje razloge podražitve, ampak vsa ta preiskava praktično nič ne pomaga. Draginja ostaja. Tudi mi se ne moremo izogniti temu udarcu. Cene na tiskarskem trgu določajo tudi ceno naše izdaje.

Letošnji koledar

velja vezan 50c

V tem je všteta tudi naročnina za vse Zedinjene države. Ker moramo naklado določiti po naročilih, naj ga vsakdo, kdor ga želi,

takoj naroči.

Vsakemu slovenskemu delavcu bo pozneje žal, če ostane brez njega. Ne odlašajte torej naročila, da ne pridete med tiste, za katere bo premalo koledarjev.

Naročila sprejema

PROLETAREC,

4008 W. 31st St. Chicago, Ill.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivalitva je poleg novega nasnaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nereditosti, je posiljati predsedniku družbe Ivan Molek, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Bergerjev odpoklic.

Stranka je glasovala.

Iniciativa organizacije Marion County, Ind., je porazena in sodrug Berger ostane član Narodne eksekutive, v katero je bil letos izvoljen kakor že večkrat poprej.

Za iniciativo je bilo oddanih 7970 glasov, proti njej pa 11.042.

Tak je matematični rezultat po oddanih glasovih. Ne more se nam zameriti, če pravimo, da je bilo po našem mnenju za sodruga Bergerja še mnogo več članov, nego kaže število glasov.

To mnenje opiramo na dejstvo, da je frakcija, ki je želela odpoklic sodruga Bergerja, razvila najintenzivnejšo agitacijo, napela vse svoje moči in gledala, da je dobita vsak glas za odpoklic, katerega je bilo mogoče dobiti.

To ni nikakršno očitavanje. Čim je šla iniciativa na glasovanje, je seveda vsak član stranke imel pravico, da agita za ali proti — kakršno je bilo pač njegovo prepričanje. Seveda se pa tudi nam ne more nič očitati, ako izrazimo svoje zadovoljenje, ker je bila iniciativa porazena. Obzaloovati je le, da je bila sploh predložena in da je dobila toliko podpore, da se je morala stranka s to nepotrebno in neumnostno situacijo ukvarjati.

Preddlagani odpoklic sodruga Bergerja je bil sam na sebi; posebno pa je bil neugoden v sedanjem času, ko se je morala stranka pripravljati na velik volilni boj in je bilo treba koncentrirati vse sile proti kapitalističnemu sovražniku, ne pa jih cepiti v malenkostnih, razdražljivih in utrudljivih notranjih razprtijah.

Sodrugi, ki so vložili iniciativo, se kajpada lahko sklienijo na to, da so se poslužili svoje pravice. Lahko tudi pravijo, da ne bi bil njihov predlog itak nič več nadlegoval stranke, če se ne bi bilo oglasilo zadostno število organizacij, ki so ga podpirale.

To je seveda resnično. Ali iz posluževanja pravice se lahko izleže navadna nagajivost. Kakor je Marion County imel pravico, da predloži svojo iniciativo, tako bi katerekoli druga organizacija imela pravico, da predlaga najnepotrebnejše, eventualno tudi smešne iniciative. In naposled se dobi za marsikakšen neumestni predlog toliko podpore, kolikor zahtevajo pravila.

Iniciativa je demokratična pravica. Toda demokracija ne pomeni, da naj se vsakdo brezobzirno poslužuje vsake pravice, ampak predpostavlja pamet.

Nasprotstvo proti sodrugu Bergerju se je marsikomu zdelo načelno. V resnici je bilo le kaprice in, in kaprice ne bi smele v stranki porajati predlogov, ki nadlegujejo vse članstvo, nakladajo strankinim organom popolnoma nepotrebno delo in ustvarjajo do skrajnosti neugodno razpoloženje.

Ako bi bila opozicija proti sodrugu Bergerju načelna, tedaj bi bila morala organizacija v Marion County zahtevati njegovo izključitev iz stranke. Tega si ni upala. Če bi bila prišla s takim predlogom, bi bila morala doka-

zati, da je sodrug Berger grešil proti socializmu. Ali to bi bila vražje težka reč, katere se vročerkvni sodrugi rajši niso lotili, ker so menda pač vedeli, da ne bi mogli nikdar izvršiti take naloge.

Toda če sodrug Berger ni grešil proti socializmu, tedaj je vprašanje, po kakšni pameti naj se odpoklic iz eksekutive, v katero je bil pravkar izvoljen?

Gotovo ni vseeno, kateri člani stranke so v eksekutivi. Med sposobnostmi enega in drugega so razlike, in najboljše bi seveda bilo, če bi prišli v izvrševalni odbor baš najsposobnejši. Tako natančno se to seveda ne more doseči; odkod naj vsi člani stranke tako dobro poznajo vse sodruga, da bi mogli izmed njih izbrati ravno absolutno najboljši? Ta ali oni izmed resnično najsposobnejših ne kandidirajo. Pri glasovanju večasi odločujejo osebne simpatije in drugi momenti, ki bi pravzaprav morali biti postranski. Ali precej gotovo je, da se izbere kandidati vsaj izmed najsposobnejših.

Tako so smatrali sodrugi tudi Bergerja, ki je bil izvoljen takoj pri prvem glasovanju z veliko večino, za enega izmed najsposobnejših.

Je li sodrug Berger v kratkih tednih od svoje izvolitve do iniciative iz Marion County izgubil svojo sposobnost? Nič se ni zgodilo, po čemer bi bilo soditi kaj takega. Zakaj torej odpoklic?

Proti socializmu se ni pregrešil. Nedelaven ni postal. Sposobnosti ni izgubil. Izvoljen je bil z večino, in po volitvi je ostal tak, kakršen je bil pred volitvijo.

Kje so torej razumni razlogi za odpoklic?

Sodrugi v Marion County in še nekateri drugi sodrugi se niso strinjali z nekaterimi njegovimi nazori. Dobro! To pravico imajo. Ali prav tako imajo sodrug Berger pravico, da se ne strinja s temi ali onimi njihovih nazorov in da razloži svoje mnenje, kakor je storil. Sodrugi, ki so takoj napeljali težke topove odpoklica, imajo enako pravico, da razlagajo svoje nazore. In če bi bili nekoliko ohladili svojo vročo kri, bi si bili morali reči, da je to prav dobro, ker se nazori le tedaj zjasne, če se pregledajo stvari od vseh strani in slišijo o njih vsa mogoča mnenja.

Iniciatorji so hoteli, da se odpoklic Berger iz eksekutive, bi li so pa tako tolerantni, da lahko ostane v stranki. Zdi se torej, da zahtevajo od vseh članov izvrševalnega odbora absolutno enako mišljenje — kajpada tako, kakršno je njihovo lastno mišljenje. Tudi to stvar so vse premalo premislili, kajti če bi ji bili posvetili le nekoliko več časa, bi bili morali spoznati, da je njihovo stališče nesocialistično, torej tudi nedemokratično.

Ljudi z brezpogojno enakimi nazori v vseh rečeh tudi socializem ne ustvarja. Ako bi hoteli imeti na čelu stranke absolutno enotnost mišljenja, bi nas to vodilo naravnost v monarhično konstitucijo. Kajti le če bi bil izvrševalni odbor sestavljen iz ene same osebe, bi bilo verjetno, da ne bi bilo nikdar nasprotnih nazorov v njem.

To je absurdnost. Kakor so v stranki sami o tej ali oni reči različna mišljenja, morajo biti logično tudi v eksekutivi.

Ker so zastopniki iniciative zahtevali le odpoklic sodruga Bergerja, ne pa tudi drugih članov eksekutive, so pač prepričani, da je mišljenje ostalih različno od Bergerjevega, in sicer tako, da se oni v Marion County z njim strinjajo.

Nastane torej zadnje vprašanje: Kje je bila praktična potreba odpoklica? Sodrugi Berger vendar ne more nadglasovati ostalih, ki so v eksekutivi v manjšini, on, so v manjšini tudi njegovi nazori. In tisti, ki jim njegovi nazori ne ugajajo, so lahko potolaženi.

Ker je pa očitno, da ni Berger s svojimi nazori osamljen v stranki, kajti sicer bi bil moral že davno postati nemogoč na tistem mestu, na katerem je, in najbrže tudi ne bi bil dobil mandata, ki ga je zastopal v kongresu, in ne bi bil dobil letos zopet kandidature, je le pravilno, da imajo tudi tisti nazori, ki jih on izraža, svoje zastopstvo v eksekutivi.

Izvrševalni odbor ni izvoljen za diktaturo. Njegovi sklepi naj ugodno plod temeljitega posvetovanja. (Konec na zadnjem stolpeu 4. str.)

Nadvojvode padajo.

V Avstriji so zopet padle tri cesarsko kraljevske visokosti. Toda nikar se ne prav preveč ustrašiti! Žalostno je, ali lahko bi bilo žalostnejše. Padli so; ali zato ni treba takoj misliti, da so jih zadelo kakšni srpnepeli ali podobni projektili. Padli so le s svojih mest, ker so nemški feldmaršali izjavili, da niso za nobeno rabo na vojni, češ da več škodujejo kakor koristijo.

Po poročilih iz Curiha je ta usoda zadela nadvojvoda Evgena, ki je poveljeval na italijanskem bojišču, nadvojvoda Leopolda Salvatorja, ki je bil generalni nadzornik artilerije, in nadvojvoda Karla Stefana. Da jim ne bo treba trpeti brezposelnosti, so našli takoj druga mesta zanje. Nadvojvoda Evgen je bil imenovan za kuratorja akademije znanosti pa Dunaju, nadvojvoda Leopold Salvator za protektorja Frane Jožefove akademije znanosti, umetnosti in literature v Pragi, Karl Stefan pa za protektorja znanstvene akademije v Krakovu.

Švicarsko poročilo izrecno pravi, da so se te izpremembe izvršile pod pritiskom Nemčije.

Hudo je, če je treba priznati, da je cesarska in kraljevska visokost nesposobna. Saj so vsi ti gospodje člani tiste izvoljene familije — pardon, dinastije — katero je sam Bog izbral, da ravna usoda narodov v Avstriji. Kako more biti Habsburžan nesposoben? Vsak izmed njih bi v gotovih okoliščinah lahko postal cesar po milosti božji. Torej je morala biti modrost vsakemu že v zibelko položena.

Ampak že leta 1866., ko je imela Avstrija vojno s svojo sedanjo zaveznicjo Prusijo, se je poveljnik cesarske armade Benedek jokal, ker je imel cesarsko kraljevske visokosti pod svojo komando. Lojalni Avstrijanci mora verjeti, da jo je takrat sam Benedek zavezil. On je padel pri cesarju v "nemilost", torej je bil on kriv, da so bili Avstrijci tepeni. Ali preden je prevzel poveljništvo severne armade, je prosil in prosil cesarja, naj ne postavi nobenih nadvojvod pod njegovo komando. Prosil je zaman, in potem je bilo tako, kakor je vedel naprej. Visokorodni gospodje so bili neumni kakor noč, ampak prevzetni kakor rimski imperatorji, in vsakemu se je za malo zdelo, da bi ubogal vrhovnega poveljnika, ki ni imel niti modre krvi v svojih žilah. Na svojo pest so streljali kozle, pa take, da je moral vsak feldvebel spoznati neumnost.

Kljub temu, da je bila Avstrija takrat črna od pruskih batin, je ostal tudi nadalje trden zakon, da mora biti vsak Habsburžan že po svojem rojstvu velem, zlasti pa neprekosljiv strateg. Nepristranska zgodovina, katere seveda ni v šolskih knjigah, nam sicer kaže, da je baš habsburška familija poseben degenerirana in le izjemoma je štela nekoliko pametnejših članov, ki so pa, če je bilo kakorkoli mogoče, pobegnili in skušali postati navadni meščani. Prav tisti, ki niso imeli toliko pameti, pa dobivajo visoka mesta, in na vojni postajajo glavni poveljniki.

Prisegati ne bi hoteli, da bi bila Gorica še danes avstrijska, če bi poveljeval namesto echergea drug general. Zmagal in poraz so reči, ki niso odvisne le od komandanta in od ničesar drugega ne. Razun tega ima poveljnik svojega generalštabnega šefa, ki ima, če je sposoben, važnejšo besedo od poveljnika. Ampak toliko vpliva ima ta vendar, da lahko pokvari najboljše načrte in najboljše izvedbo.

Za vsakega drugega človeka, preden ga postavijo na važno mesto, velja pravilo, da se mora naučiti, kar je potrebno za njegovo delo, in da mora svoje znanje dokazati. Za nadvojvode je drugače. On mora biti rojen; s tem je vse opravljeno.

Tako pa ni le na vojni. V mirnem času ni bilo nič drugače. Skoraj vsi generalni nadzorniki v armadi so bili nadvojvode; nekateri so bili poveljujoči generali; na kakšnem odličnem mestu je bil vsak. Cesarski smrčkavec, ki si se ne zna prav hlač zapeti, je za lajtnant.

In to sega še dalje. Kljub revoluciji in zakoniti enakopravnosti stanov veljajo še dandanes aristokratske predpravice, in sicer zlasti tam, kjer napravijo lahko največ škode. Prelistajte seznam namestnikov in deželnih predsednikov, policijskih prezidentov in predsednikov visokih sodišč, sekijskih načelnikov in okrajnih glavarjev; našli boste med njimi večino knezov, grofov ali pa vsaj baronov. Ministrski predsednik že po nekakšni tradiciji ne more postati, kdor ne pripada višji aristokraciji. Ako postane naveden plebeje okrajni glavar, ima večinoma že sive lasse na glavi; grofi so bili z 28 leti okrajni glavarji. Za nekatere kavalerijske polke velja nepisan

zakon, da ne pride vanje niti kadet, če ni aristokrat.

Tako žive so fevdalne tradicije v tej korumpirani državi, v kateri ima buržvazija pač toliko korajže, da tlačil navzdol, ne pa toliko, da bi pritisnila navzgor. Ni čuda, da je tako, kjer so bogati meščani plačevali po milijon kron v korupcijski sklade, da so dobili — baronski naslov.

In kako naj bi bilo čudno, da pridejo tedaj v slučaju vojne nadvojvode na prva mesta, tudi če niso pokazali prej toliko vojaškega znanja, kolikor ga mora imeti gojenec akademije, preden more postati lajtnant. In nadalje ni čudno, da se to krvavo maščuje, da padajo neštevilne, tudi z vojaškega stališča nepotrebne žrtve, da plačuje ljudstvo ta prokleti sistem s svojo krvjo, kakor ga je v miru plačevalo s svojimi žulji.

Zanimivo je pa vendar poleg vsega, da se vrše take izpremembe na povelje Nemčije. Vpraša se, ali imajo te pruske zahteve svoj vir res le v vojaških razlogih.

Tudi na Nemškem vidimo monarhično-aristokratsko načelo v bujnem evetu. Pruski kronprinca je poveljnik armade pred Verdunom; bavarski prestolonaslednik Ruprecht komandira na vzhodu. Kaj so ti gospodki? Kje so oni dobili svoje strategično in vse tisto znanje, ki je na takem mestu potrebno? Kaj je Viljemov fant pred Verdunom dosegel velikega, razun da je žrtvoval nekoliko stotisoč ljudi?

Svojih cesarskih visokosti ne odpoklicje Viljem; Frane Jožef mora odstaviti svoje. Nam jih gotovo ni žal. Ampak zanima nas, kaj to pomeni? Kdor vzame vsak dogodek zase, pride pač lahko do zaključka, da je Nemčija obračunala z aristokratskimi predsodki in hoče, da naj odločajo le interesi potrebe. Kdor pa ne pozabi, da so dogodki v zvezi z dogodki, da ima vsak učinek svoj vzrok, kdor opazuje, taka dejanja v zvezi z drugimi ter išče v njih nagibe in namene, pride lahko do zaključka, da ima Nemčija poleg ozirov na vojne smotre še druge razloge, ki se vsi skupaj lahko spravijo v enoten načrt.

V Avstriji je treba, da se bolj privadijo vrhovni vladi Nemčije. V ta namen se morajo množiti zahteve in povelja iz Berlina. To je šola ubogljivosti. Avstrijska armada se mora še bolj spraviti pod nemško višjo komando, in za to je boljše, da niso nadvojvode na poti. Članom cesarske hiše je za monarhično vlado sitneje ukazovati in jih kritizirati, kakor če so na njih mestu navadni generali.

Poučno je pa tudi to, s kakšnim mazilom se zdravijo bolečine odstavljenih nadvojvodskih veličin. Večraj vojaški komandanti, postajajo danes protektorji akademij znanosti in umetnosti; eden na Dunaju, eden v Pragi, eden v Krakovu.

Vojaščinje so se ti gospodje vsaj nekoliko učili. In vendar niso sposobni. O znanosti in umetnosti ne vedo niti toliko kolikor kakšen diletant; pa so — sposobni! Seveda, saj so člani takih akademij sami civilizisti, ki si morajo šteti za čast vseh časti, da smejo priznavati nadvojvode za poglavarja, tudi če je neveden kakor njihove pete.

Tako se v Avstriji oficijelno ceni znanost in umetnost. In kdor to vpoštevata, lahko razume marsikaj avstrijskega.

Iz Haaga poročajo, da so konfiscirale nemške oblasti v Bruslju stopetdeset milijonov dolarjev (trideset milijonov funtov), ki so jih dobili v zakladnicah belgijske Nacionalne banke. Izdale so pa banki potrdilo in obljubile, da ji vrnejo denar s petodstotnimi obrestmi dve leti po koncu vojne.

Torej ne tatvina, ampak pošteno posojilo! Samo malo prisilno. — Če bi si jaz na tak način poizkusil izposoditi milijonek od Rockefellerja...

V Avstriji in na Ogrskem zalotijo še vedno kakšnega oderuha, ki se hoče obvojni bedi na račun ljudskega stradanja čez noč obogatiti. Sodišča obsojajo take zločince na leto, dve leti ječe. Kakor je videti, ne oplašijo te kazni drugih. To je razumljivo. Oderuh se ne briga za sramoto, ki jo prinese kazen. On računata. In račun mu pokazuje, da mu prinese par mesecev odiranja in dve leti ječe bogastvo, ki zadostuje za vse življenje. Kadar se vrne iz zaporu, mu ni treba več skrbeti za stare dni. In ker si tedaj lahko najame stanovanje na Erszebet Koerut ali na Schotteringu in se vozi v avtomobilu in daje soarče, mu tudi sramota ne dela preglavice. Z denarjem odkupi tudi to.

NALOGE SOCIALISTIČNIH ORGANIZACIJ.

Zopet naloge!

Uredništvo Proletarca je na tem mestu že večkrat govorilo o nalogah socialističnih organizacij, in če zopet ponovimo besedo o teh nalogah, je to samo znak, da se zavedamo, kako rade se pomešajo te naloge v delu drugih nalog, ki prihajajo iz sočasnih drugih potreb, od strani podpornih, unijskih ali prosvetnih društev, katere vzdržavamo, kjer se te naloge takorekoko izgube, kar pomeni izgubo naravno tudi za našo umerjeno aktivnost. Da bodo te naloge bolj kompaktne in vidne, ter tako zavarovane pred izgubo v vrsti drugih nalog, ki jih imajo slučajno člani J. S. Z., jih podaja tajništvo J. S. Z. ponovno v naslednjih točkah:

Dolžnosti krajevnih organizacij.

- 1. Pridobivanje naročnikov za socialistično časopisje.
2. Prodaja socialističnih knjig in brošur.
3. Pridobivanje novih članov za klub.
4. Zbiranje fondov za socialistično izobraževalno delo, kadar zahtevajo potrebe in razmere.
5. Prirejanje javnih shodov, kadar je mogoče dobiti dobre govornike, za kar je potrebno razviti dobro reklamo.
6. Razdeljevanje letakov in poučnih knjižic v svoji okolici, in to vsaj enkrat na mesec, z vso pozornostjo, da dobe vsi volilci čtivo direktno v roke. Izvrševati je to delo sistematično, tako da opravlja vsak član svoje delo in da se ne izgublja s podvojenim delom čas in denar.
7. Seje kluba je obdržavati najmanj enkrat vsak mesec; potrebno bi bilo, da se obdržavajo večkrat, zlasti če so na dnevnem redu važne stvari, ki jih prinese seboj čas. Navada naj bo, da se nobena seja ne konča prej, dokler se ne zaključi in odobri kakšen načrt za izvedbo socialistične propagande.
8. Vodi naj se točen zapisnik vseh socialistov v okraju, kjer se klub nahaja, da se ob času volitev registrirajo in da se jim na ta način omogoči na volilni dan voliti. S tem v zvezi je tudi naloga pozvati vse tiste, ki še niso državljanji, da se pripravijo na to, da postanejo, se o pravem času registrirajo in udeležijo bodisi lokalnih ali splošnih volitev.
9. Izvoliti je poseben odbor, ki naj na voličih pazi, da se štejejo in vpišejo v tozadnevni uradni zapisnik socialistični glasovi, kajti če ti niso vključeni, se ne štejejo in je zastoj vsaj glasovanje. Do tega ima pravico vsak klub.
10. Polagati je treba važnost na to, da obiskujejo člani County komiteja, kjer obstoji in imajo naši klubi tamkaj zastopstvo, seje County organizacije. Tam je treba zasledovati vse akcije stranke, ki pridejo na dnevni red ter o njih poročati na prihodnji seji pri svojem klubu.
11. Potrebno je prirediti, kadar dopuščajo razmere, skupne seje stranke, kjer se lahko razpravlja in debatira, z namenom, da se člani privadijo govorništvu.
To so točke, na katere je polagati važnost posebno sedaj, ko stojimo pred predsedniško kampanjo in splošnimi volitvami, kajti ni dovolj da samo sejemo in ženjemo, treba bo tudi skrbeti, da pride požeto v žitnico in mlin, če hočemo, da postane to enkrat naš užitek. Brez vodstva teh računov je vse naše delo brez vsakega pomena.

Tajništvo J. S. Z.

DELAVCI! Oktober je na pragu. Veste li, kaj to pomeni? Oktober je ZADNJI MESEC pred letošnjimi nacionalnimi VOLITVAMI. Sedaj ni več vsak teden, ampak vsak dan dragocen. Vsak socialist mora želeti, da doseže njegova stranka čim večji uspeh. Vsak socialist ve, da bomo prihodnja leta tem bolje napredovali in dosežemo delavci tem več uspehov, čim več bo v raznih zakonodajnih zastopih socialističnih zastopnikov. Vsak socialist ve, da bi se prenehalo krivično preganjanje delavcev zlasti ob časih štrajka povsod, kjer bi imeli socialistične uradnike, socialistične pravdnike, socialistične sodnike, socialistične šerife.

Ako bi imela ameriška mesta socialistično upravo, bi bilo vprašanje kruha kmalu rešeno. Napravile bi se mestne pekarnice, ki bi prodajale kruh za lastno ceno, kakor se je v Evropi, zlasti v Italiji zgodilo v raznih mestih. In povsod se je obneslo.

BERGERJEV ODPOKLIC.

(Konec z 2. stolpea.) Temeljnost se pa pospešuje, če se slišijo argumenti in protiarگونenti. Odbori, v katerih se le kima, so najslabši; polemika je oživljujoč in ustvarjajoč element.

Dobro in koristno je torej, da je iniciativa iz Marion County porazena. Bilo bi le želeli, da bi bilo v stranki manj takih nepotrebnih iniciativ, pa več stvarnega dela. Kadar bo tako, bo tudi več stvarnih uspehov.

Nemško avstrijska zvestoba.

Vse države, ki so angažirane pri sedanjem krvavem plesu v Evropi, se trudijo, da bi kolikor mogoče ponižale nasprotnika in mu pripisale razbojniške namene, sebe pa pokazale sveto v bleščeči plemenitosti. "Sovražnik je brutalen egoist, ropar in barbar; ampak mi se bojujemo za ideal." Tako se trobi na eni strani, tako se trobi na drugi strani. V resnici so pohlepni roparji na obeh straneh in obe skupini se bojujeta za popolnoma materialistične, zemljiško osvojevalne in kupcijsko osvojevalne cilje.

Tega seveda ne nihče priznati. Posebno si prizadevajo v Nemčiji in v Avstriji, da bi čimbolj idealizirali svojo vojno. Za lepe fraze, ki so vedno vplivale na mase, niso v zadregi. Ena teh fraz, ki posebno lepo doni, je "zvestoba". Da bi obdali svoje hudodelske, od nog do glave okrvavljene vlade in zlasti svoje zločince na prestolih s čimbolj žarečim sijajem, posegajo tudi v preteklost. Tako je šel po avstrijskem časopisu članek, katerega je objavil tudi habsburški "Slovenec" kot "zanimivo zgodovinsko reminiscenco." V njem se pripoveduje sledeče:

"V sedanjem času, ko imata Avstrija in Nemčija vojno na dveh frontah, proti Franciji in Rusiji ne glede na druge sovražnike, je brez dvoma zelo zanimivo vedeti, kdaj in kako sta se za možnost takega slučaja ob državi za skupen nastop odločili.

O tem nam govori objavljen dnevnik bivšega nemškega kancelerja kneza pl. Hohenlohe. Bismarek je odstopil dne 20. marca l. 1890. V teh kritičnih dneh je bil knez Hohenlohe v Berlinu. Da je Bismarek odstopil in si je Viljem drugega moža izbral na njegovo mesto, so bila seveda kriva razna naspotja. Ampak poleg drugih gotovo tudi to, da je bil Viljem glede zunanje politike drugih misli kakor je bil Bismarek, zlasti kar se tiče zveze med Nemčijo in Avstrijo.

Hohenlohe piše o tem v svojem dnevniku. Ko sta z velikim vojvodom badenskim govorila o padcu Bismarcka, mu je ta rekel sledeče: "Vrh tega je se prišlo nezaupanje cesarja v zunanjo politiko kneza. Cesar je imel sumnje, da hoče Bismarek voditi politiko po svojih cesarju nepoznatih načrtih, pustiti Avstrijo in trozvezo in se z Rusijo sporazumeti, dočim cesar noče tega in drži na zvezi."

Nadalje. General pl. Heudeck je povedal knezu Hohenlohe to, kar je cesar naznanil povečujočim generalom: "Potem je dejal cesar generalom, da hoče Rusija Bolgarijo vojaško zasesti in da si želi za ta slučaj nevtralnost Nemčije. Cesar je dejal, da je avstrijskemu cesarju obljubil, da ostane zvest zaveznik in da bo besedo držal. Zasedenje Bolgarije od strani Rusije pomeni za Avstrijo vojsko in on ne more pustiti Avstrije na cedilu."

Iz tega, kar je Hohenlohe ta čas izvedel, si je napravil sledečo sodbo, katero je zapisal v svoj dnevnik:

"Vedno bolj se mi dozveda, da sta prišla cesar in Bismarek navzkriž zaradi ruskih načrtov. Bismarek je hotel Avstrijo pustiti. Cesar pa hoče z Avstrijo iti tudi v slučaju, da se zaplete v vojno z Francijo in Rusijo. Odtod si razlagam Bismarckovo besedo: "Cesar Viljem dela politiko kakor Friderik Viljem IV.; To je črna točka v bodočnosti."

Če hočemo te stvari prav razumeti, je treba sledeče dostaviti.

Po pogodbi z Avstrijo iz l. 1879. je bila Nemčija dolžna Avstriji v slučaju ruskega napada z v o silo pomagati. Z Rusijo je pa imela Nemčija pogodbo, da ostane nevtralna, ako je Rusija napadena. Iz tega jasno sledi, da bi morala Nemčija po tej pogodbi ostati nevtralna, ako bi Avstrija Rusijo napadla. Ta možnost po Hohenloheovih nazorih l. 1890. ni bila izključena, ker bi pomenilo zasedenje Bolgarije za Avstrijo "casus belli". Rusija si je pa hotela ravno za ta slučaj osigurati nevtralnost Nemčije. Zato je hotela pogodbo z Nemčijo ravno l. 1890 zopet obnoviti. Ravno ob tej priliki se je pokazala slaba stran te zvezne kompleksiranosti. Na ta način bi se lahko zgodilo, da bi smatrala Rusija Avstrijo in narobe Avstrija Rusijo za napadalec in bi od Nemčije oba lahko zahtevala: eden pomoč, drugi nevtralnost. Ta stvar se ni dala več združiti.

Ko je prišel l. 1896. govor na to dvojno zvezo

v nemškem državnem zboru, je dejal baron pl. Marshall o težkočah te posebne zvezne zapletenosti: Vsa čast državni umetnosti kneza Bismarcka, ampak nam se zdi ta sistem zavarovanja na dve strani preveč zamotan in nam lahko vzame, kar je za nas največje važnosti: zaupanje.

Cesar Franc Jožef je pri svojem obisku v Berlinu dne 13. avgusta 1889 govoril o "bratstvu" in "tovarištvu" med hrabro armado prijatelja in zaveznika, ki stoji njegovemu sreču tako blizu, kakor lastna armada. Čez pol leta na to je nastopila kriza. Cesar Viljem je dejal svojim generalom, da je obljubil avstrijskemu cesarju zvesto zaveznitvo, in da bo to obljubo držal.

Zvestoba za zvestobo je postalo ravnomočno načelo novega kurza v zvezi med Avstrijo in Nemčijo. To načelo se danes izpolnjuje. Zvestoba v sili in v smrti!"

Taka je ta "zgodovinska reminiscenca." Oficielna zgodovina se vedno piše tako, zato pa tudi ni nič vredna za tistega, ki išče resnico. O sporu med Bismarckom in tedanjim mladeničem Viljemom, ki je privedel do Bismarckove demisije, nam govore še drugi viri, in vsaj nekateri izmed njih so bolj zanesljivi kakor Hohenlohov dnevnik. Glavni vzrok razkola med Bismarckom in Viljemom je bila do oblakov strmeča domišljavost v zvezi sebe zaljubljenega mladega kajzerčka. Njegove "misli" o zunanji politiki so bile pa zelo piskave, in najmanj jih je narekavala kakšna "zvestoba."

Za Bismarcka seveda ni imela ta beseda nikdar pomen. Mož "krvi in železa" ni bil nikoli sentimentalni. Če je bilo treba za njegove namene falsifikata, je falsificiral; če je bilo treba prelomiti besedo, jo je prelomil. Namen mu je bil vse, sredstvo pa je bilo namenu podrejeno.

Bismarek ni bil edini državnik s takimi načeli. V kapitalistični družbi je vsaka politika taka. Vsa razlika je v tem, da je Bismarek bolj natančno vedel, kaj hoče in da je bil odločnejši, vsled tega tudi brezobzirnejši od drugih. Kako visoke stoje interesi nad čustvi in idealizmi, nam pa kaže prav v sedanjih vojni sto slučajev; Turčija, Bolgarska, Italija, Rumunija, Grška — to so vse dokazi v velikem.

Ampak med Nemčijo in Avstrijo je zvestoba — pravijo. Neumnost!

Med Nemčijo in Avstrijo je prav toliko zvestobe, kolikor je med njima skupnih interesov. Bismarek je bil znan zaradi svoje politike, ki je imela vedno "dve železi v ognju." On bi bil šel z Avstrijo, on bi bil šel z Rusijo — kakor bi bolje kazalo. Tako bi bil šel rumunski Ferdinand, tako bi šel grški Konstantin. Tako bi šel pa tudi Vilček, le če bi bil prepričan, da mu bolje kaže. Nemška politika je imela vedno simpatije za Rusijo, namreč za oficielno, caristično Rusijo. Da je šla Nemčija z Avstrijo, nima nobenega drugega vzroka, kakor tega, da je zaradi svojih interesov potrebovala Avstrijo. Do Bagdada ji ne bi pomagala Rusija; da pride čez Balkan, ji je bilo treba avstrijske zveze. In če noče izgubiti svojih ciljev, mora gledati, da ne bo Avstrija tepena.

Ako bi bili pri prvem prodiranju prišli Rusi čez Karpaty v Budimpešto in čez Krakov v Prago, bi bil Berlin prav tako v nevarnosti kakor Dunaj. Lastni interes je bil tista "zvestoba", ki je prisila Avstrije v Karpatih in ob Savi na pomoč. Sicer pa zgodovina te "zvestobe" se ni zaključila; bomo že videli, kaj se še lahko razvije iz nje.

Verjamemo, da "ljubi" Viljemova Nemčija Avstrijo. Tako jo ljubi, da bi jo vso požrla. Nekoliko jo je že začela goltati. Iz same "zvestobe". S takimi frazami slepe narode. S pravljicami o "zvestobi v sili in v smrti" jih gonijo res v smrt — za interese monarhizma in kapitalizma. Vsaka taka zvestoba pa velja toliko časa, dokler se nezvestoba bolje ne izplača.

Beseda o zvestobi bi imela globokejši pomen, kadar ne bodo materialistični interesi tako veliki, da zatirajo vse druge. To bo le tedaj mogoče, kadar se umakne kapitalistični sistem socialističnemu. Tedaj izginejo gospodarska vprašanja v sedanjem smislu; socializem odpravi boje med razredi, ker v njegovi družbi ne bo razredov; socializem odpravi tekovanje med kapitalisti ene dežele in med raznimi kapitalističnimi deželami. Na mesto teh bojev postavi solidarnost interesov. In ta solidarnost bo trden temelj zvestobe.

Socializem in duševno življenje.

Pravim "patriotom" se človek sicer zameri, ako pravi, da so razmere v vsakem oziru bolj malenkostne kakor drugod in da pravzaprav nismo zato majhen narod, ker nas ni mnogo po številu, temveč zato, ker je naše življenje malenkostno. A če bi se imelo v vseh rečeh poslušati patriote, tedaj bi narod najbolj sigurno propadel: vsekako je resnica gotovo vsaj toliko važna kakor patriotizem. In resnica je, da je horizont pri nas povsod omejen, da nikjer ne najdemo velikih poves, da vlada na vseh koncih in krajih strah pred "novotarijami", da so naše glave le glavice, naše duše le dušice... in cilje izpovzavamo le tedaj, ako nam skačejo pet pedij pred nosom. Zato se tudi ni čuditi, da je socializem Slovincem po priliki tako znan, kakor deveta dežela. In če naša inteligenca večinoma ne pozna temeljnih nauk socializma, je le logično, da ne razmišlja niti o pogojih za realiziranje njegovih teorij, niti o njegovih praktičnih posledicah. Topatam se sliši kakšno frazo, ki je tako čena kakor otrobi, in to se imenuje potem znanje. Ljudje, ki so slišali nekaj zvoniti o materializmu, se odrežejo pri priloznosti, da je socializem materialističen — pa krepko pijunejo, kajti za idealista, ki reši domovino sedemkrat na teden, ako je vino dobro, je materializem živaljskega značaja. Kdor se bojuje za materialne reči je trebuhar, ideali pa so tisto, kar nas loči od živine.

Včasih se to globoko prepričanje za trenotek omaje. Ako se pojavi v Nemčiji kakšna "lex Heinze" na obzorju, ako vzraste na Francoskem kakšna "afera", pa posežejo socialisti krepko vmes, tedaj pravi ta ali oni, da je socialnademokracija pač tudi napredna stranka. Kadar je stvar končana, pa zadoni zopet star pesem: Eh, vse za želedece, samo za želedece.

Očtivo bi bil socializem tudi tedaj resen in važen, ako bi imel edino nalogo, nasiliti razne želedece. Toda preureditev družbe ni le vprašanje za lačne in za raztrgane, temveč tudi za tiste, ki jim ideali niso prazne fraze in puhel lišp, ki žele, da bi se razvila znanost umetnost in literatura, ki hrepene po višji kulturi. O sedanjem stanju kulture se sodi lahko pesimistično, pa tudi optimistično. Napredka se gotovo ne more utajiti; priznati se mora tudi, da prinaša marksističen pled razvoja tudi proletariatu koristi, če tudi ne toliko kakor posredujočim razredom. Železnica, brzojav, plinska in električna luč, moderna kirurgija itd. koristi ponekod tudi nižjim slojem družbe. Vendar pa je gotovo, da so plodovi kulture v družbi zelo neenako razdeljeni, a kultura ni visoka, ako je število iznajdb veliko, temveč ako prinaša mnogo koristi; tem višja je, tim splošnejši je njen dobrodelni vpliv.

V čem tihi pravi pomen Gutenbergove iznajdbe? Pisati in čitati so znali tudi poprej nekateri ljudje. Ali tiskarstvo je pospešilo razširjenje tega znanja in omogočilo je literarno izobrazbo široko slojev. Vzelo je privilegij znanja posameznikom ter naredilo iz njega pravico vseh. Vstvarilo je široko podlago omiki in milijonom ljudi je odprlo pot do kulture.

A tudi tiskarstvo samo zase ne bi moglo roditi tistih uspehov, ki jih danes opazujemo, ako ne bi bile druge, iz družabnih razmer izvirajoče okolnosti podale iznajdbi praktičnih posledica. Brez napredka na polju šolstva tudi tiskarstvo ne bi moglo prinašati tako obilnih sadov in ne bi moglo posredovati tako širokim slojem znanja, kakor ga danes posreduje. Vir tem razmeram pa je ista moč, kateri je pripisati vsako družabno organizacijo in vsak napredek: Potreba Kapitalistična družba potrebuje neko svoto inteligence za industrijo, od katere živi, in zato si vzgaja ljudi, ki znajo čitati, pisati, računati, ki poznajo tehniko itd. Vstvarja si živ rezervuar, iz katerega lahko zajema, kakor se ji poljubi in kakor potrebuje — ročne delavce, priganjače, uradnike, tehničarje, pravne zastopnike itd.

V tej družbi služi vse kapitalu, posredno ali neposredno. In kulture imamo ravno toliko, kolikor je kapitalizem potrebuje. To pa je neskončno majhen del tega, kar bi družba kot svota vseh svojih udov potrebovala.

Kdor želi več duševnega življenja, višje kulture, mora želiti tudi drugo družbo, ker se mu v sedanjih želje ne morejo izpolniti. Kapitalistična družba producira idealno blago poglavitno za

gospodujoče razrede in dovoljuje samo toliko sredstev, kolikor je v ta namen potrebno. Kvalitativno in kvantitativno je ta produkcija odvisna od potrebe in volje kapitalizma. Vsi faktorji kulture postanejo na ta način sužnji kapitala. Znanost, umetnost in delo je degradirano. Nobeden teh delov se ne more razvijati, kakor bi to naravni pogoji dovoljevali, temveč sam v mejah vladajočih družabnih razmer, ki so jako ozke.

Ča tudi manchestersko načelo ni prišlo povsod do splošne veljave, je pridobilo vendar toliko praktičnega pomena, da se je pričel na vseh koncih in krajih boj vseh proti vsem in da divja boj za obstanek v najprimitivnejših oblikah. Neizmerne in neprecenljive moči absorbirajo čisto na vodni boj za kos kruha. Materialna eksistenca — to je v kapitalistični družbi glavna skrb spodaj in zgoraj, med podjetniki in med delavci: a ta skrb ubija neprenehoma duhove, ki jih je priroda morda predestiničila za velikanska dela.

S statističnimi podatki bi se prav lahko dokazalo, da je materialna beda uničila celo vrsto talentov, ki bi bili kot učnjaki ali umetniki lahko podali svetu krasne sadove. Nobena statistika pa nam ne more povedati, koliko takih talentov je propadlo — preden so sami sebe izpoznali, ali pa pozneje v groznem neusmiljenem boju našega življenja. Slovinci so majhen narod; a že naša novejša zgodovina ima dosti primerov za to. Koliko pa je tistih, o katerih svet nič ne ve, ker morda sami niso vedeli ničesar ali pa premalo o svojih močeh?

Včasih se objavi v literarnem ali v umetniškem svetu novo ime in časopisi pripovedujejo, da je bil novi mož poprej krojaški ali mizarški pomočnik, podrejen policijski uradnik ali pa potepuh. In svet se čudi. Morda pa je bolj čudno, da se pojavi tako malo enakih talentov. Tisti, ki pridejo tako na površje, so zadeli veliki dobitek v loteriji, življenja; tisti, ki ne zadenejo niti male ambe, ostanejo skriti, a njih število je gotovo veliko večje. Gotovo ne pride vsako uro kak Edison ali Gorkij na svet; a premoženje se ne sestavlja iz samih cekinov, temveč tudi iz kron in iz vinarjev. Duševnemu bogastvu človeštva bi prišli tudi manjši talenti v prid, a pogostoma se tudi prav veliki čisto izgube.

Najplecovitejši umovi so bili navadno v nižjih življenja doma. Kar jih je prišlo iz visokih krogov, je bilo jako malo. A njih pot je gladka. Ako imajo res kaj duševnih močij, jih veliko lažje porabijo in veliko lažje pridobe priznanja, kakor tisti, ki pridejo iz proletarskega sveta ter morajo bojevati za vsak korak in v tem poju lahko poginejo, preden pridejo do prve etape. Ogromna masa neposredujočih, ki je dala svetu celo vrsto sijajnih umov, katerim se je sreča nekoliko nasmehljala, mora imeti še več tega blaga, le da solnce sreče nanje nikdar ne posije. — V kapitalistični družbi je izobrazba in vzgoja, ki jo učnjak, umetnik, literat potrebuje, odvisna od denarja. V kapitalistični družbi je znanost, umetnost, literatura in predmet kupčije. Vse to pač jasno dokazuje, da je svobodni razvoj teh kulturnih faktorjev v sedanjih družbi nemogoče.

Prvi pogoj za razširjenje in za povzdigo, za osvoboditev duševnega življenja je odstranitev boja za materialni obstanek. V družbi, ki ne bi služila samo interesom enega razreda, bi se morali vsi umovi svobodno razvijati; ker bi odpadla odvisnost od kapitala, bi hodila znanost in umetnost lahko po tisti poti, ki bi si jo sami izbrali. Ako bi družba bila družabna potreba identična s potrebo splošnosti in tej potrebi bi se tem bolj zadostilo, čim bolj bi se vse — torej tudi duševne — moči razvile. Družba bi bila iz lastnega interesa prisiljena, ustvariti vse pogoje, da pride vsak talent lahko na dan in da lahko doseže najvišji naravni vrhunec. Ker bi morala kultura celi družbi napraviti življenje bolj prijetno in udobno, bi bila glavna naloga družbe, vsako kulturno delo olajšati; na široki podlagi splošne kulture bi se duševno življenje brez ubijajočih materialnih skrbi povzdignilo na višavo, ki je danes niti v fantaziji ne moremo premeriti. In to je morda največji pomen socializma.

Ethin Kristan.

Organiziraj se in pomagaj druge organizirati — to je prvo pravilo za socialista.

PO SVETU.

Nemški zrakoplovi so zopet napadli London in nekatere druge angleške kraje. To ni nič novega več. Senzacionalen vtisk je napravil le prvi polet zeppelinov čez kanal; stvar, ki se tolikokrat ponavlja, pa izgubi časoma svoj "čar". Nekdaj se je tak zračni napad na London smatral za izredno pregreto fantazije; ko so angleški novelisti po iznajdbi Zeppelinovega zrakoplova pisali o takih napadih, so se jim v Nemčiji rogali in dejali, da imajo bolno domišljijo. Vojna je izpremenila ta "izrodek prevroče fantazije" v krvavo resnico. To dokazuje, da se beseda "ni mogoče" prepogosto in brez pravega premisleka rabi. Pa še nekaj drugega nas uče ti napadi: kažejo nam, kakšne vojaške nezmislivosti tiče v metodah vojskovanja, kljub temu, da je baje glavni del prenešen s polja surove sile v področje uma. Pri zadnjem napadu je bilo trideset oseb ubitih, sto petdeset pa ranjenih. Bili so civilni ljudje. Poškodovanih je bilo nekoliko privatnih hiš. Edina škoda, ki bi mogla imeti nekoliko vojaškega pomena, je bila storjena na nekaj železniški postaji. Za to sta bila Nemeem uničena dva zrakoplova. — Ubijanje civilistov je — povsem brez obzira na človečnost in na mednarodno pravo — vojaško brez pomena. Materialna škoda, povzročena na hišah ne vpliva na bojevanje nič več, kakor če človek za fronto kihne, razuntega ni ta škoda v nobenem razmerju s stroški in napori, ki jih povzroča tak polet. Če se vzemlje v poštev, da so

Nemci izgubili dva zeppelina; so pravzaprav še znatno povrh plačali, kajti približno milijon je veljal tak zrakoplov že pred vojno, sedaj, ko so jih povečali in ko je ves material poskočil v cen, so gotovo še dražji. Taka je modrost modernega vojskovanja, ki jo pljujejo narodi s svojo krvjo in z vsem, kar imajo.

Če je verjeti Reuterjevemu poročilu iz Amsterdamu, se pripravljata na Nemškem ostra notranja kriza. Vsenemei se trudijo na vse mogoče načine, da bi se pred otvoritvijo državnega zbora vrgli kancelarja Bethmann Hollwega.

"Berliner Tageblatt" pravi: "Napetost v ozračju državne politike je dosegla tako visoko stopnjo, da se mora izvršiti eksplozija, če nima država pretrpeti trajne škode."

Reuterjev dopisnik pravi, da je spoznati iz vsenemške "National Correspondence", da zahtevajo vsenemei brezobzirni boj s podmorskimi ladjami in smatrajo Bethmann Hollwega za največjo zapreko tako "odločne kampanje". Pred kratkim je sprejel državni finančni tajnik dr. Helfferich zastopnike nemških gospodarskih društev in je dejal v svojem nagovoru:

"Nihče ne more tajiti, da Nemčija hudo trpi zaradi angleške hudodelske trgovske vojne in da mora nemški narod v tretjem letu vojne doprinesati največje žrtve in hudo trpeti. Toda nenavd-

no slaba lanska zetek je pokazala, da se Nemčija ne more premagati z lakoto."

Da je brezobzirna podmorska vojna konjiček šovinistov v Nemčiji, ki sanjarijo, da prinese tako vojskovanje Nemčiji absolutno zmago, in sicer zmago v najkrajšem času, je že davno znano. Vemo tudi, kako si predstavljajo to vojskovanje; vse ladje naj se brezobzirno potapljaajo po zledu Lusitanije. Nobene besede ni več treba o tem, da se barbarstvo takega vojskovanja ne more opravičiti z nobenimi nacionalnimi ali vojaškimi interesi. Vojna je sama na sebi barbarska, toda med vzajemnim ubijanjem vojskov in med potapljanjem žen in otrok je vendar še nekaj razlike. Razun tega je pa v vsenemških kalkulacijah tudi precej debela zmošta. Nemčija je dovolj dolgo prakticirala brezobzirno vojskovanje s podmorskimi čolni; da je to vojskovanje napravilo njenim sovražnikom mnogo škode, se ne da tajiti, ali zmage ni prineslo in miru ni pospešilo, ampak ga je le potisnilo bolj v daljavo.

Švicarskemu zveznemu svetu so bili od raznih strani podani predlogi, naj stori korake pri vojskujočih se državah za posredovanje miru. Zvezni svet je odklonil vse te predloge, češ da ni primeren čas za tako posredovanje. Z ozirom na to, da so vse vlade trdno namenjene nadaljevati vojno, ima zvezni svet s svojega stališča celo prav.

Narodi, ki si žele miru in bi gotovo radi sprejeli pametno posredovanje, nimajo besede.

Nemški zvezni svet je sklenil, da se nadaljša zakonodajna doba — sedanjega nemškega parlamenta, ki bi se moral meseca januarja razpustiti, za leto dni. Volitve med vojno torej ne bo. Tudi doba alzaško-borenskega doželnega bora je podaljšana za leto dni.

Vloge v poštnih hranilnicah so se meseca avgusta ponnožile skoraj za pet milijonov dolarjev. To je največji dosedanji rekord in znamenje "prosperitete". — Ampak čigave prosperitete?

Najzanesljivejše sredstvo, da pridobite

VOLILCE

ZA SOCIALISTIČNO STRANKO.

je to, da pridobite "Proletarcu" naročnike. Kdor bo redno čital "Proletarca", bo moral spoznati, da želi sam sebi hudo, če glasuje pri volitvah drugače kakor

SOCIALISTIČNO.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNIA ZVEZA

Ustanovljena dne 18. avgusta 1894. Inskripcijona št. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 1098 Norwood Rd., Cleveland, Ohio. PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa. TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa. POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidich, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa. BLAGAJNIK: Josip Zele, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio. POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis. 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa. 3. nadzornik: Jakob Kofjan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa. 2. porotnik: Frank Ravdek, Box 242, Dunlo, Pa. 3. porotnik: Anton Welly, box 44, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6292 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa. Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa. Franc Kos, Conemaugh, Pa. Mihael Flek, R. F. D. 4, b. 143a, Johnstown, Pa. Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa. Ivan Hrihar, Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD V hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Členjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštne, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov na naslov Blas Novak, S. D. P. Z. & Conemaugh Deposit Bank v Conemaugh, Pa.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZ COLORADE.

Pueblo, Colo.

Od vseh koncev in krajev se čita po časopisu o delavskih bojih na industrielnem bojnem polju, in kot je videti, prihaja delavstvo večidel zmagovito iz boja. Samo pri nas, v največjem industrijskem središču na zapadu, v Pueblo, je videti, da je delavstvo zadovoljno z drobtinami, ki padajo s kapitalistične mize.

V jeklarni (lastnina John D.) se dela večinoma "samo" po 12 ur na dan, za kar prejme delavec \$3.00 v podobni mezd. Da je treba garati kot živina, menda ni treba še posebej omenjati, saj bi se človek utrudil, da če ne bi drugemu delal, kot opazoval 12 ur. Najžalostnejše iz vsega tega je, da se še vedno dobe delavci, ki so toliko zaslepljeni, da se še jeze, če jim človek sugerira, koliko bi bili na boljšem, če bi se vpeljal 8 urj delavnik; zgražajo se, kaj neki da naj počno s prostim časom in pa "kako bom izhajal, če bom delal le 8 ur, ko še sedaj ne morem, ko garam 12." Seveda, tak delavec smatra tri dolarje za 12 urno garanje za dobro plačo, pa ne pomisli na dolgost časa, katerega mora pri težkem delu prestat v tovarni. Revezji zaslepljeni! Ne za 12, ampak za 8 urni delavnik bi morali prejemati omenjeno plačo, in še to ni kdove koliko.

Dobe se še neke vrste ljudje, ki se venomer hvalisajo, da takšne plače še ni bilo v Pueblo. Gotovo da ne, tudi takšne draginje življenskih potrebščin še ne. Pred 10 leti so bile res precej manjše plače (to seveda le, kar se jezikarne tiče, v topilnicah so bile plače skoraj enake) ampak ne pozabimo, da so bile vse potrebščine malodane za polovico cenejše kot so danes; torej, kje si danes, delavec, na boljšem s povisano mezd? Če ti kapitalist da nekoliko v podobni zvišane mezd, ti na drugi strani vzame še več v podobni zvišanju cen na živilih, obleki itd. Torej niste čisto nič na boljšem. Tudi mtevarijo vas še vedno po stari navadi v jeklarni; saj se vedno čuje "danes je zopet enega raztrgalo." Torej delavec tudi življenja ni varen, posebno v žičarni izgleda do bodo dosegli rekord v poškodbah in ubijanju delavcev.

Seveda so ti sužnji organizirani, saj jih je prišel sam John D. Rockefeller ml. organizirat, in delavci imajo svoje "zastopnike" v raznih oddelkih, izbrati seveda smejo le takšne, ki znajo lepo molčati, pa lepo paradiirati, kadar so na zborovanjih s svojimi "tovariši delavci" bossi in speriintendenti! Tudi Slovenci smo zastopani v tem odhodu, saj je bil eden teh "zastopnikov" pred nedavnim časom poslan na vzhod, da nabere nekaj delavcev za žičarno, ker so vsled "predobrih" razmer stari delavci opustili delo in šli v druge kraje za delom. Seveda tem

neki "neodvisni politični klub". Ker je bil zato prirejeni shod javen, se ga je udeležilo tudi nekaj sodrugov socialističnega kluba z namenom, da se kaj nauče. Plakati so naznanjali, da je živa potreba "neodvisen pol. klub" za slov. delavce, ker doslej kaže da niso nikjer vpoštevani itd. Od koga bo klub neodvisen, je seveda uganka. Na vprašanje, kakšne cilje, načela in principe da bo zastopal omenjeni klub, so bili nekateri možakarji precej v zadregi, ker pravega namena, zakaj hotečejo "neodvisen" klub, se niso upali kar tako povedati, in končno je to predsednik shoda iztlačil iz sebe, da bodo podpirali pri volitvah t. zv. "dobre" može, ki bodo haje sila mnogo koristnega naredili za naš delavni narod. Na zahtevo, da naj definira, kaj on misli, da so "dobri možje" v političnih uradih, je bil mož zopet v zadregi, iz katere mu je pomagal sodrug na ta način, da mu je naštel par takih "dobrih mož" zadnjih par let kot n. pr. Amonsa v Colo., Ferrisa v Mich., Hatfielda v W. Virginia, i.t.d. Ti vsi so bili silno dobri ljudje pred volitvami, in če so delavci pazno zasledovali dogodke zadnjih par let, se pač spominjajo na brutalnosti, katere so se dogodile proti štrajkujočim rudarjem v omenjenih državah. To so bili tisti takozvani "dobri možje" izvoljeni od vas delavcev na tikeh kapitalističnih strank in take "dobre može" vam hočejo pri jesenskih volitvah priporočati voditelji "neodvisnega, nestranksarskega pol. kluba."

Dalje se še rabi argument od strani voditeljev tega kluba, da bo z njihovim vplivom več rojčakov dobilo mestna dela. No, ta argument je nekako še najbolj odkritosrden. To vendar kaže en vzrok ustanovitve tega kluba. Torej kdor bo boljši "ward heeler" za tega ali onega kandidata kapstrank, zna dobiti službo v njega uradu, zraven tega se da pa še kakšen "gros" pri agitaciji za kandidata, ki imajo polne mošnje noveev, če ne drugače pa z blufom. Saj se je ena vodilnih kapacitet tega kluba nekoč hvalila, kako je znala potegniti razne kandidate v Chicago, da so mu kar po "evanegarjih" plačevati za volilce, katere je baje on pripeljal in jim narekoval, za koga naj oddajo svoj glas. Ali se tu ne zreali precej jasno, zakaj se je ustanovil "neodvisni, nestranksarski" (in vrag vedi kaj še vse) pol. klub?

Prijatelj Horzen pozna seveda več "sort" socializma, tako n. pr. v Milwaukee, Chicago i. t. d.; v Pueblo seveda imamo pa zopet svojo "sorto" socializma in po njegovem menda nobena teh "sort" ni prava. Torej pričakujemo, da nam g. Horzen prične s razlaganjem njegove "sorte" socializma; pripravljani smo vedno, da se kaj naučimo, ker nimamo izobrazbe v zakupu.

Delavci, volilci! Vsak razredno zaveden delavec vé, kakšne principe, načela in programe imajo razne stranke, katere apelirajo na vas, da oddate glasove njihovim kandidatom; a socialisti nič več ne želijo, kakor da vzamete v pretres programe, platforme in načela vseh strank in se potem odločite, katera stranka zastopa vaše delavske interese. To storiti je pravzaprav dolžnost vsakega volilca, ako hoče inteligentno izrabiti volilno pravico v prid sebe in svojega razreda; in če to storite brez predsodkov, sem prepričan, da boste oddali svoj glas pri bodočih volitvah delavskim, socialističnim kandidatom.

Jaz stojim na tem stališču: Nisem nasproten, ako ima kaj rojak službo v političnem uradu, toda vsled tega se ne bo materijalen položaj mase slov. delavstva čisto nič zboljšal, niti ne vidim povišanja, zakaj naj bi vsled tega slov. volilci, ki so 99 odstotkov delavci, volili kandidate kapitalističnih strank. Priporočal bi vam še, če hočete, da bo vaš glas in vaše število kaj veljalo, da se pridružite delavski politični, z drugimi besedami socialistični stranki. Slov. delavci imamo tu svojo politično organizacijo, Jugosl. soc. klub, ki zboruje vsako prvo nedeljo v mesecu ob 2 pop. v mali Rojčevi dvorani. Vstop je prost vsakemu, ker so seje javne.

V zadnjem času napreduje soc. klub precej dobro; na zadnji seji je pristopilo 6 novi članov, izmed katerih so tri ženske. Seveda, lahko bi še bolj, ko ne bi bilo preveč takih, ki se radi bijejo po

Kdaj da se bo to vršilo, mi še zdaj ni znano. Srčen pozdrav vsem sodrugom širom Amerike.

Karl Kramer, atjnik kluba št. 172.

Pittsburgh, Pa.

Gospod uradnik "Proletarec". Prosim, da vrstite ta dopis v enenji list delavcev: —

V pittsburski okolici traje že nad 9 mesecev stavka livarjev (Moulders and Core Makers). Ob začetku stavke je šlo za osemurno delo in isto plačo, to je \$4.00, ki je bila prej za deveturno delo.

Stavka se je začela 11. dec. 1915. Med tem časom se je strinjalo 27 tovarn. Na stavki jih je že zdaj 42, medtemi največ takozvanih Open Shop. Le par je Union Shop, katere so pozvale in najele štrajkolomce iz drugih držav; največ je pri tem zaposlenih Italijanov.

Zadnji mesec so se tudi nekateri Slovenci lakomili tega dela, na nagovor bosov, da je stavka končana; alito ni res, ker se zdaj dobivamo stavkarsko podporo. Med takozvanimi Open Shop so imeli Union delavci enako plačo z onimi v Union Shop, zdaj pa te tovarne porablja vsakega, kdor pride, samo da pokažejo svojo moč zoper delavstvo.

Veže me dolžnost obvestiti zavedene ljudi slov. naroda, da čitajo v "Proletarec" o pittsburski stavki in da ne nasedajo kakor muhe v kašo. Skeb je ravno tako kakor blato na roki, ko pride milo, blata ni, in ko je stavka končana, skeba ne bo.

Mi nisimo počeli nikjer delati, dokler ne bo kompanija priznala osemurno delo, ampak naš odbor je zaključil, da se sme delati v o-nih shopih, katere obetajo osemurno delo; zato nekateri delajo in čakajo kakor obele solnce.

S tem bo menda izgubljen par dobrih Union Shopov, ker imajo zmeraj zadosti skebov.

Dragi mi rojaki Slovenci in Hrvat, nikar ne skebajte, ker s tem dajete sebi slabo ime, drugemu odjemljete kos kruha od ust, kompanija se pa smeje v svojo debelo mošnjo za Vašo neumnost, pa za našo škodo.

Še enkrat prosim, ne skebajte, ker je to sramotno ime. Hvala za objavo!

Z bratskim pozdravom Štrajkar.

Dražji kruh.

Podražitev kruha, s katero so peki dolgo grozili, je uresničena. V Milwaukee se je pričelo, potem so sledila druga mesta, sedaj se je izvršilo tudi v Chicagi. Hlebček, ki je doslej veljal 5 centov, se sedaj prodaja po 6 centov. Peki so seveda ubogi reveži. Prati-jo, da je moralo od 1. maja 1916 mojstrov opustiti obrt, ker so delali s samo izgubo. Pred dvema letoma je veljal sod moka 4.12 dol., pred dvema tednoma 7.75, sedaj pa 8.10 dol.

Če je res, da delajo peki z izgubo, zakaj se tako upirajo zahtevi, da naj objavijo svoje stroškovniške? L. V. Estes, ki je študi-ral produkcijo v 25 pekarnah, v katerih se izdeluje 5000 malih hlebcev po 3/4 funta, navaja, da se izdela iz soda moka 357 takih hlebcev, časopis "American Miller" pa pravi, da se jih v velikih modernih pekarnah lahko izdela do 420. Resnica je, da imajo v Evropi v nekaterih vojskujočih se deželah cenejši kruh iz ameriške moka, kakor mi v Ameriki.

ZAKAJ JE PREGOG DRAG?

Zvezna trgovinska komisija je uvedla preiskavo, da dožene, zakaj je premog drag. Glavno sta dva argumenta, katerima hoče priti na sled: Ali povzročuje draginjo zapravljivost v premogovni industriji, ali izločitev konkurence. Komisija ima podatke, da izkoriščajo družbe le najboljše jame in da zapravijo do 150 milijonov ton na leto.

Res smo radovedni, do kakšnega rezultata pride komisija.

Ali — pravzaprav nisimo nič radovedni. To je ena tistih preiskav, ki se uvedejo z veliko reklamo za dotično komisijo, polagoma pa zaspé ali pa dosežejo uspeh, o katerem naj bi bil volk sit in koza cela. Premog je drag. Kajpada je! Če se uresniči staro pravilo, da sledi zelo vročemu letu zelo vroča zima, tedaj gorje siromašnejšim slojem, kadar se nasedi go-

spod Mraz med nas. In Bog jih obvaruj tega, da bi se zanašali na rezultate preiskave.

Če bi imele take preiskave kaj stvarnega pomena, ki se nam moralo goditi v Zedinjenih državah tako dobro, kakor nikjer na svetu ne. Kaj se pa pri nas ne preiskuje? Vse, iz česar se le more napraviti predmet preiskave. Delavske razmere, rudniške nesreče, katastrofa Eastlanda, linčanje, draginja papirja, draginja mesa, draginja kruha, draginja premo-ga — vse se preiskuje. In kakšen je rezultat? Rudniške nesreče so zakrivilji ponesrečeni rudarji, Eastland se je prekučnila po božji volji, linčarji so neznan, papir, moka, meso, krompir, sadje, fižol, kruh, premog se draži in draži, kapitalisti se pa smeļljajo, ker vedo, da vrana vrani oči ne izkljuje in da se ne bodo preiskovalci upali nastopati zoper one, ki so jim — seveda s pomočjo kratkovidnih volilcev — dali "džabe."

VOJNI MOTORJI.

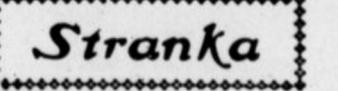
V zadnjih bitkah na Francoskem so Angleži rabili neko novo napravo, ki je baje največ pripomo-gla do njihovih uspehov in s katero je rešen eden izmed problemov moderne vojne. Novost je pač le polovična; tudi iznajdbe se večinoma na vrše skokoma, ampak korakoma. Aparat, s katerim so Angleži tako zadovoljni, je trdnjava v majem, potujoča trdnjava, takorekoč oklopna ladja na suhem. Pomikanje proti sovražniku na bojišču ima to neprijetnost v sebi, da je ponekod nevarno. Sovražnik ga ne ljubi, pa zato strelja; in tak pozdrav ne veseli nikogar. Ampak če se hoče zmagati, se mora priti naprej. Angleži so si belili glavo, kako bi o-lajšali približevanje svoje artilerije k sovražni fronti. Po železnih imajo že vse vojske oklopne vlake; po boljših cestah prevažajo velike kanone motorji. Ali v bitki se ne morejo izbirati železnice in tlakovane ceste; topove je treba spraviti tja, kjer postane-jo sovražniku nevarni.

Ta problem so baje rešili Angleži. Oni imajo sedaj motorne vozove z močnimi okleni, ki lahko vozijo po polju, navzgor in navzdol in celo čez kraterje, ki jih napravijo razstreljene podzemeljske mine. Nemški vjetniki so baje dejali, da je zoper napade s takimi artilerijskimi avtomobili vsak odpor nemogoč.

Napredek obstoji torej v gib-čnosti motornega voza. Toda zanimivo je to, da so bili ti vozovi baje najprej namenjeni za — poljedelstvo. Neki uradnik Holt Manufacturing Co. v Peoriji, Ill., je pravil, da so bile mašine naročene v onodni tovarni za poljedelske stroje, ki je izdelala za Angleže ti-koč takih vozov. Šele pozneje je angleška vlada naznanila tovarni, da dobe vozovi oklepe in da bodo porabljeni za vojne namene. Podpredsednik omenjene družbe Baker je pa dejal, da so dobili pred vojno tudi Francozi in Nemci take vozove.

Tako čudno se strinja poljedelstvo z vojno

Jutri je v New Yorku kritičen dan. Če se danes ne zgodi kaj posebnega, se prične jutri zjutraj splošna stavka.

KLUBOM J. S. Z. NA ZNANJE.

V kratkem dobe klubi glasovnice za glasovanje o pravilih, ki jih je sprejel naš III. zbor. Vsa navodila bo najti na glasovnici.

Zapisnik zbora se je bil vsled zadržkov, ki so jih imeli zapisničarji, zakasnil, in sedaj nima več smisla priobčevati ga v listih, pač pa izide tiskan v formi letaka in ga bo dobil vsak klub določeno število. — To naj vzamejo klubi na znanje. Tajništvo J. S. Z.

Cleveland, O.

Članom slov. soc. kluba št. 27: V nedeljo, dne 1. oktobra se vsi raznašanje letakov. Vsi sodrugi, kateri so se javili za raznašanje, in drugi, ki žele pomagati, naj pridejo ta dan ob 7. zjutraj v klubove prostore, kjer bodo letaki pripravljani.

Slovenski sodrugi morajo raznašati letake dve nedelji zaporedoma, zato ker so tudi hrvatski sodrugi ta posel že dvakrat izvršili.

Na delo, sodrug, da pokrijemo naš del mesta s socialistično literaturo in tako po svojih močeh pripravimo do večje zmage v novembru.

Nadalje naznanjam vsem sodrugom in rojakom, da se vrše socialistični shodi vsako sredo večer, ob 8. na vogalu St. Clair in 55. ulice. Privedite vsako sredo večer in pripeljite svoje sosede in prijatelje.

Kontest za "Proletarca" se bliža koncu. Veliko delo je izvršeno, in uspehi so mnogo večji, kakor smo pričakovali. Člani kluba so pokazali, da niso socialisti samo po imenu, ampak tudi v dejanju.

Toda čas odmora se ni tukaj. "Družinski Koledar" v kratkem izide, in mora priti v vsako hišo, kjer stanujejo naši rojaki. Koncem oktobra dobimo v našo sredo sod. Kristana, ki bo govoril na več shodih. Dne 29. oktobra se priredi veselica z igro. Pevski odsek je na delu, dramatični odsek je na delu, in dolžnost vsakega člana je, da pomaga kolikor zmogoče. Ne dovolite, sodrug, da bi bilo vse to ogromno delo na ramah 20 sodrugov. Kolikor članov, toliko agitatorjev za naše ideje.

Stranka nas kliče na delo. "Dva milijona glasov proti kapitalizmu in militarizmu." Odzivimo se temu klicu, sodrug, vsi kot en mož, da bomo, ko se razkadi dim političnega boja in se pregledajo uspehi našega dela, lahko s ponosom vzkliznili: "Tudi jaz sem pomagal do te zmage."

M. Petrovich, tajnik.

Jenny Lind, Ark. Jugoslovanski socialistični klub št. 83 v Jenny Lind priredi na 1. oktobra velik shod v društveni dvorani. Glavni govornik bo sodrug Etbin Kristan.

Zatorej se vabijo vsi tukaj živeči delavci in tovariši iz sosednih okrajev, Huntington, Arkol in Hartford, Ark. na shod, ker bodo slišali veleznaničnega govornika. Vsi na plan dne 1. oktobra ob 1. popoldan! Vsem, ki pridejo, se že v naprej zahvaljujemo. Dotlej na svidenje!

Pueblo, Colo. V nedeljo, dne 8. oktobra priredi tukajšnji slovenski socialistični klub javen shod, na katerem govori naš najboljši slovenski govornik sodrug Etbin Kristan iz Chieage. Slovensko občinstvo v Puebli in okolici opozarjam že sedaj na ta shod. Natančnejši program naznanijo plakati.

Milwaukee, Wis. Jugosl. soc. udruženje broj 9 priredi v nedeljo, 1. oktobra veliki veselico z vinsko trgatvijo v "Liedertafel Hall" na 7. in Prairie St. Vstopnina v predprodaji 15c; pri blagajni 25c za osebo. Začetek ob 2. popoldne. Cenjene rojake in prijatelje prijetne zabave bavimo na to veselico. Za zabavni odbor Thos Stepih.

West Newton, Pa. Socialistični klub št. 32 J. S. Z. v West Newton, Colinsburgh, Pa. priredi v soboto dne 14. oktobra plesno veselico z vinsko trgatvijo v dvorani Teodora Kotiča. Začetek ob 7. zvečer.

Sporod veselice: Od 7. do 8. nastop raznih govornikov, ob 8. naprej se vrši vinska trgatve in ples. Ker je čisti dobiček namenjen v svrhu volilne kampanje, vabimo vse društvo v okolici in klube ter občinstvo, da nas kolikor je zmogoče v polnem številu poseti. Da se pa razumemo: Čisti dobiček veselice gre za korist volilne kampanje. Pa ne po načinu, karšen je v navadi pri kapitalističnih strankah, za cigare in upijanljivo godbo, da volijo za njih kandidate.

Sklad za volilno kampanjo bomo porabili na ta način, da pomnožimo in razširimo socialistično literaturo, ki kaže boljše pot v bodočnost človeškega življenja, ki pa ne obljubljuje nič nemogočega in nedosežnega.

Na svidenje torej dne 14. okt. S socialističnim pozdravom Jos. Zorko, tajnik.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Raznim dopisnikom: Nekoliko dopisov imamo še tukaj, ki pridejo še na vrsto. Za sedaj nam prijamkuje prostor. Tudi je uredništvo preobloženo in težko je po-

leg vsega drugega dela vjeti še čas za popravljanje dopisov, katero mora biti v večini slučajev zelo temeljito, oziroma je treba vse predelati in na novo spisati, ker se od stavev ne more zahtevati, da bi čitali hieroglif.

LISTU V PODORO. Socialistični klub št. 76 v Euclid, O., \$10.00. — Ant. Gabrenja, Conemaugh, Pa., 60c. — Socialistični klub št. 140 v Hartford, Ark., \$2.00. — Skupaj \$12.60. — Zadnji izkaz \$385.45. Vsega do danes \$398.05.

ZA ŠTRAJKARJE V OGLESBY.

Za štrajkujoče člane društva "Mladi Slovenci" št. 42, Oglesby, Ill., S. D. P. Z. so darovali: Društvo "Bratstvo", št. 4, Neffs, O. SNPJ, skupaj \$3.00. Društvo "Zavedni Slovenci" št. 4, SDPZ., Lloydell, Pa., skupaj \$4.00. Društvo "Narodna Sloga" št. 67, S.D. P.Z., Seminole, Pa., skupaj \$3.30. Društvo "Smarnica" št. 26, S.D. P. Z., Export, Pa., skupaj \$3.50. Društvo "Slovenska Zastava", št. 33, SDPZ., Jenny Lind, Ark., svota \$5.00. Društvo "Ljubljana" št. 37, SDPZ., Barberton, O., skupno \$2.35. Društvo "Jedinstvo" SDPZ., št. 7, Claridge, Pa., skupno \$2.00. Društvo "Večernica" št. 13, SDPZ., Whitney, Pa., svota \$8.50. Društvo "Delavec", št. 51 SDPZ., Cleveland, O., svota \$8.50. Društvo "Nada" št. 20 SDPZ., Huntington, Ark., \$1.00. Louis Lousie —; po 50c: Ant. Medved, Tony Medved, Josip Zupančič, Josip Bady, Wiljem Sander; po 25c: Martin Pucelj, John Petrič, Frank Petrič, Tony Skerl, Frank Maček, Frank Štinic, Josip Jeki, Louis Zore, John Moze; Josip Hauptman 30c.; Josip Dim 10c.; Tony Drenik 10c. Društvo "Nada" \$2.00, skupaj svota \$8.50. Društvo "Naprej do Zmaga" št. 75 SDPZ., Fitz Henry, Pa.: John Okorn \$1.00; Ant. Baltič 50c, Maks Laufer 40c, Johana Hrovat 30c, Frank Kosec 25c, John Brudar 25c, Joe Ausberger 25c, John Jamski 25c, John Okrošek 25c, Ant. Jelševc 25c, Ant. Kostante 25c, Valent. Podbešek 25c, Matt. Podbešek 25c, Frank Indof 25c, Frank Juvan 25c, Tom. Podbešek 25c, Tom. Koderman 25c, Joe Kovac 25c, Joe Indof 25c, Martin Kohene, 25c, Andy Petruel 25c, Frank Peternel 25c, Rudolf Aberšek 25c, Louis Konstebo 25c, John Roslosnik 25c, John Lindič 25c, Frank Ravnikar 25c, Louis Podbešek 20c, John Boe 20c, Tony Pienca 15c, Jose Sizano 15c, John Joger 15c, Jernej Anžur 16c, P. R. Cornelli 15c, Valentin Roginek 10c, Filip Podbešek 10c, Josip Indof 10c, John Stetinger 10c, Frank Seekl 10c, Louis Resnik 10c, Ernest Cornelli 10c, Rudolf Zahorik 10c. Skupaj svota \$9.91.

Vsem darovalcem se izreka najlepša hvala za prejeti dar. Josip Meglič, tajnik društva Mladi Slovenci št. 42, SDPZ., Oglesby, Ill. Skupaj sedanji izkaz \$58.56 Prejšnja izkaza 26.45 Do sedaj sprejeli skupaj \$85.01

Ali trpite vsled premembe letnega časa.

Izvaeredno vročemu letnemu sledi hladnejša sezona in vsled tega trpi mnogo ljudi. Čutijo se slabotne, njihov tek je slab, se hitro in zlahka utrudijo, in človek se obče dobro ne počuti. Tudi zaprtje in druge bolezni se istočasno pojavijo. Za tako stanje je Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino pravi blagoslov. Kako pomaga? Izčisti čreva kar najbolj zmogoče, poživši in ojačati telo, izboljša tek, odstrani duševno pobitost in zaprtje z vsemi njenimi posledicami. Po lahkem in mirnem spancu vstanete zjutraj polni energije. Cena \$1.00. V lekarnah. Ako pa Vaš lekarnar nima v zalogi Trinerjevega ameriškega zdravilnega grenkega vina, tedaj pa pišite naravnost na izdelovalca. Ne sprejmite nobenih cenenih posnetkov, ker nizka cena pomeni slabo kakovost.

Trinerjev Liniment najbolje zdravi.

Isti se rabi samo na zunaj. Na panamski razstavi leta 1916 je dobil Trinerjev Liniment najvišje priznanje—Grand Prix. Cena 25 in 50c v lekarnah; po pošti 35 in 60c. Jos. Triner, izdelovalec, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago Illinois.

Za revmatizem, ki se navadno pojavi s premembo letnih časov, za nevralgijo, razne poškodbe, otekline, zvinjenja itd., je Trinerjev Liniment najbolje zdravi. Isti se rabi samo na zunaj. Na panamski razstavi leta 1916 je dobil Trinerjev Liniment najvišje priznanje—Grand Prix. Cena 25 in 50c v lekarnah; po pošti 35 in 60c. Jos. Triner, izdelovalec, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago Illinois. (Advertisement)

Jugoslov. socijalistična Zveza v Ameriki.

EKSEKUTIVA: N. Dimich, Filip Godina, P. Kokotovich, Fr. Mrgole, M. Polovina, J. Krpan, I. Paich, Alex Dubravac, Frank Hren, B. Žikič, Fr. Šaus in V. Šuš. Frank Petrič, gl. tajnik, 803 W. Madison Street, 4th Floor, Chicago, Ill. Seje eksekutive so vsako prvo soboto v mesecu ob 8. zvečer na 803 W. Madison St.

NADZORNI ODBOR: Mike Mavrich, Chicago, Ill.; Demeter Ekonomoff, Gary, Ind.; I. Celich, West Allis, Wis.; N. Dimich, Chicago, Ill.

ODBOR ZA TISKARNO. Frank Zajc, predsednik, Alex Dubravac, blagajnik, Pat. Kokotovich, tajnik, Frank Mrgole in Jos. Steiner, odborniki.

Zlubi, ki sele govornike, naj se obrnejo do gl. tajnika.

ARKANSAS: 83. Fort Smith, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Grlic, box 37, Jenny Lind, Ark. Seje so vsako tretjo nedeljo v mesecu, v Jenny Lind, Ark. 107. Huntington, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Jan. Jarnovich, R. F. D. Box 167, 140. Harford, Ark.—Tajnik John Spendal, Bx 22

ARIZONA: 164. Globe, Ariz.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Bartol Gjokovich, box 1197.

COLORADO: 132. Pueblo, Colo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Pogorelec, 508 Moffat ave.

ILLINOIS: 1. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Filip Godina, 2814 So. Karlov ave. 4. La Salle, Ill.—Jugoslovanski socialistični klub, tajnik John Rogel, 427 Sterling Street. 6. Chicago, Ill.—Jugosl. Soc. Udruženje, tajnik Jos. Horvat, 1914 So. Racine Avenue. 20. Chicago, Ill.—Jugoslovansko soc. udruženje, tajnik Petar Kokotovich, 2306 Clybourn Avenue. 45. Waukegan, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik P. Peklaj, 427 Belvidere St. 46. Panama, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Andr. Ileršič, Box 831. 50. Virden, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Kautič, Box 195. Seje so vsako 2. nedeljo v mesecu ob 9. uri zjutraj v Miners Hall. 60. Chicago, Ill.—Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Frank Maurich, 4156 Calumet ave. 64. Livingston, Ill.—Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Krak, P. O. 67. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jerry Urb, 431 N. Reynolds St. 84. Witt, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Zupančič. 92. Ziegler, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Karlovich, box 6. 109. Granite City, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik S. Gjurishich, b. 665, Madison, Ill. 110. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Ausec, L. Box 158, organizator Frank Pervinešek. 128. Nokomis, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Porents, Box 30. Seje so vsako drugo nedeljo v mesecu. 154. Sesser, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Dan Vukich, Bx 686 160. Dorrisville, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Fred. Zelenc, Box 168. 168. Staunton, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mike Radich, Box 332.

INDIANA: 25. Indianapolis, Ind.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Mravije, 746 Holmes ave. 41. Clinton, Ind.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Mušar, L. Bx 449; organizator Ant. Ladiha, 824 N. 9th St. Seje so vsako prvo in tretjo soboto v mesecu ob 7. uri zvečer. 53. Gary, Ind.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Stefan Benkovich, 1629 Washington St. 165. Whiting, Ind.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Frank Jančich, 401—121. St.

IOWA: 158. Centerville, Iowa.—Jugosl. soc. udruž. Tajnik Stefan Papih, Mine No. 30. 163. Carney, Iowa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Sum.

KANSAS: 30. Mulberry, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Krulc, R. R. 2, box 38. 31. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Speiser, box 293. Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v E. Mineral, dvorani št. 6. 34. Frontenac, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Trotar, P. O. 80. Franklin, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Louia Karlinger, R. F. D. 4, Box 86, Girard, Kans. 81. Skidmore, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. Ahč, R. 3, Box 140, Columbus, Kansas. 82. Carona, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Zupančič, box 35. 91. Stone City, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Mike Fine, box 496. 133. Dunkirk, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Gorše, box 195, Radley, Kas. 150. Ringo, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Lekshe, Box 407. 157. Gross, Kansas.—Jugosl. soc. klub, tajnik Chas. Janc, Box 118, Croweburg. 173. Mulberry, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Kogovšek, R. R. 2, b. 361.

MICHIGAN: 61. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. udruž., tajnik M. Posavac, 387 Ferry Ave. 114. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ivan Potočnik, 138 Kendall St.

MINNESOTA: 22. Chisholm, Minn.—Jugosl. soc. klub, taj. M. E. Sostarič, 308 W. Birch St. 152. Virginia, Minn.—Jugosl. udruženje, organizator Nik. Jugovich, Box 830.

MISSOURI: 14. St. Louis, Mo.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Mirko Katich, 1718 Menard St.

MONTANA: 73. Red Lodge, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Urleb, Bx 734 96. Bear Creek, Mont.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Daniček, b. 150, Bear Creek, Mont. 134. Klein, Mont.—Mike Konecni b. 61.

OHIO: 2. Glencoe, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik I. Ziemberger, L. Box 12. — Reine mesečne seje so vsako 2. nedeljo popl. pri sodr. N. Ziembergerju. 18. E. Youngstown, O.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Jos. Šestak, box 511. 26. Neffs, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Karl Dernač, box 26. 27. Cleveland, O.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Math Petrovich, 1096 E. 67 St. — Ant. Robič, organizator. — Seje vsak 2. četrtek in četrto soboto ob 8. uri zvečer v mesecu na 1107 E. 61. St. 38. E. Palestine, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Istenich. 49. Collinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Kunčich, 439 E. 158th St. Collinwood, O. 62. Youngstown, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ign. Slabe, b. 357, Struthers, O. 71. Cleveland, O.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik F. Fuček, 6301 St. Clair Ave. 76. Euclid, Ohio — Jugosl. soc. klub, tajnik John Ulaga, Cul Rd. 80. Akron, O.—Jugosl. soc. udruž., tajnik M. Stanič, 147 E. Market St. 89. Lorain, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Ivosevich, 167 E. 23 St. 93. Piney Fork, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Debelak, box 113. 113. Bridgeport, O.—Jugosl. soc. klub. 141. Steubenville, O.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Helen Radovich, 222 So. 5th St. 147. Barberton, O.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Stevo Zimich, Box 384. 150. Bellaire, O.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Božo Bober, Bx 21, Yorkville, O. 161. Yorkville, O.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Stojan Raguž, Box 58.

OREGON: 47. Portland, Ore.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Lukas Istvanich, 621 Bidwell av.

PENNSYLVANIA: 5. N. S. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. skupina, taj. John Bestich, 722 Euclid St. 3. Conemaugh, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podboj, box 218, Conemaugh, Pa. 10. Forest City, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Ratais, box 685. 12. E. Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Stefan Blagich, box 19. John Gradčan, organizator. 13. Sygan, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik John Polase, Box 478, Morgan, Pa. 16. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. udruž., taj. John Apfelthaler, Box 124 Elizabeth, Pa. 19. Farrell, Pa.—Jugosl. soc. udruž., tajnik J. Hrvatič, 1915 Spearman ave. 22. West Newton, Pa.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Zorko, R. F. D. 2, b. 50. So. Side Pittsburgh, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Black, 2620 Sarah St. 59. New Brighton, Pa.—Jugosl. soc. udruž., tajnik John Chogich, box 175. 63. Herminie, Pa.—Jugosl. socialistični klub, tajnik Ant. Kodrih, R. F. D. 3, Box 196, Irwin, Pa. 65. Johnstown, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Math Gabrenja, R. R. 1, b. 129 69. Herminie, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Alojz Slebir, box 117. 70. Large, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Miko Mestrovich, box 75. 74. Willock, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik J. Miklančič, L. Box 3. 77. McKees Rocks, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Blaž Crnkovich, 339 Phoenix St. 78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Grgurak, b. 51. vsake tretje nedelje v mes. ob 8. popoldne v prostorih Soc. Ed. Bureau. Organizator John Baraga. Seje so vsako zadnje nedelje v mesecu. 90. Primrose, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik A. Sauer, Box 743. 93. Brownale, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik F. Verbaš, RFD. 2, Forest City. 94. Jarrett, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Aug. Orsl, R. F. D. 52. 98. McKeesport, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Anton Tomac, 412 Archgr Ave. 100. Ellsworth, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Paul Kuffner, box 687. 104. Woodlawn, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Lazeta, L. Box 133, Aliquippa, Pa.

KAKI IZBORNI LINIMENT
ima veliko število uporab v vsaki hiši. Nikoli ne poteče dan ne da bi ga kakoli član imel priliko rabiti.
Severa's Gothard Oil
(Severovo Gothardsko Olje) je taki liniment ter se že rabi preteklih 35 let. Izkazal je svojo vrednost pri zdravljenju
REVMATIZMA, NEVRALGIJE, IZVINJENJ, OTOLKLJAJEV, OTEKLIN, OTEKLIH ŽLEZ, OKORELIH SKLEPOV IN MIŠIC, KRČEV, BOLEČIN IN BOLESTI. Cena 25 in 50 centov.
Čitajte sledeče pismo: "Severovo Gothardsko Olje se je izkazalo zelo uspešno. Moja žena je imela hude bolečine v nogah tola po rabišnju Severova Gothardskega Olja so bolečine postale manj hude in ko je porabila pol steklenice, so bolečine popolnoma izginile."
John Mikulastik, Rfd. No. 1, Box 96, Iron Mountain, Mich.
Kupite Severovo Pripravko v lekarnah. Ako jih ne morete dobiti, naročite jih od nas. Zavrnite nadomestive.
W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

ZA IZOBRAZBO.
Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:
Maksim Gorki: Mati, mehka vezba \$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaških klavnic ..... .75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda ..... .50
Proletariat ..... .10
Etbin Kristan: Nevarni socializem ..... .10
Kdo uči kristjan protizvanje v malem ..... .10
Socializem ..... .10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva" ..... .10
Kapitalistični razred ..... .10
Vojna in socialna demokracija ..... .15
Prof. Wärmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost ..... .25
O konsumnih družtvih ..... .10
Zadruga prodajalna ali konsum ..... .05
Kako je lep vojaški stan. (Poljudne zbirke "Več luči" 6. snopč.)... .10
Katoliška cerkev in socializem ..... .10
Spoved papeža Aleksandra ..... .10
Franca in drugo ..... .25
Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.
PROLETAREC,
4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Vabilo na veselico
katero priredi
Soc. klub št. 13 na Sygan, Pa.
v dvorani društva "Bratstvo" šte. 6 S. N. P. J.
dne 30. septembra t. l.
IGRALA BODE IZVISTNA GODBA IZ TOM'S RUN, PA.
Vstopnina za moške 50c. Zenske v spremstvu so proste, brez spremstva 25c.
Čisti dobiček je namenjen v dva dela. Ena polovica se porabi za volilno kampanjo, druga gre Proletarcu v podporo. Vse zavedno delavstvo se ljudno vabi, da se te veselice polnoštevilno udeleži.
Začetek ob sedmih zvečer.
Za sveže pivo in dobro postrežbo skrbi
ODBOR.

- 117. Beaversdale, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Zalar, Bx 127.
- 118. Canonsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Paul Posega, box 365, Canonsburg, Pa.
- 127. Dunlo, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Bavdek, Box 242.
- 131. Pittsburg, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik, Bart. Fiorentin 5171 Dresden Alle.
- 144. Fitz Henry, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Boltich.
- 155. Reading, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Peter Kočevar, 143 River St.
- 162. Brownsville, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Bartolich, box 139, West Brownsville, Wash. Co.
- 167. outh View, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Soc., South View, Pa.
- 170. Steelton, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Mronvich, 553 So 3rd St.
- 171. Yukon, Pa.—Jugosl. soc. klub, tajnik Jos. Vidmar, box 49.
- WASHINGTON:**
W. Va.:
166. Milburn, W. Va.—Jugosl. soc. klub, tajnik Tony Semec, P. O.
- WISCONSIN:**
9. Milwaukee, Wis.—Jugosl. soc. udruž., tajnik Peter Radulovich, 291—7th St.
- 11. Kenosha, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Ebeche, 353 N. Chicago St. Organizator Paul Jurca. — Seje vsako zadnje nedeljo v mesecu v Socialist gl. stanu.
- 35. W. Allis, Wis.—Jugosl. udruž., tajnik I. Celich, 5222 Sherman St.
- 122. Racine, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, taj. John Dobrinich, 835 River View.
- 137. Kenosha, Wis.—Tajnik Pavel Jurca, 469 Grand Ave.
- WYOMING:**
8. Cumberland, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Ant. Sifrar, Box 64.
- 44. Superior, Wyo.—Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Groser, box 341. Andree Kržišnik, box 103, organizator.
- Seje so vsake druge nedelje v mesecu popoldne ob 2. uri v Hali K. Peruka.
- 108. Cambria, Wyo.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Pesich, L. Box 152.
- 136. Rock Springs, Wyo.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Taucnar, 674 Ahsay av.
- 169. Bellanca, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Lovr. Uleničnik, box 96.
- 172. Sublet, Wyo.—Jugosl. soc. klub, tajnik Karl Kramar, box 116.
- KONFERENČNI ODBORI**
St. 1. Zapadna Pennsylvania. Tajnik Paul Hannas, 2840 East St., N. S. Pittsburgh, Pa.
St. 2. Ohio. Tajnik Sp. Markovich, 356 Emerson Pl., Youngstown, O.
St. 3. Chicago. Tajnik Jos. Horvat, 1914 So. Racine Ave.
St. 4. Wisconsin. Tajnik Jos. Stepih, 412—4th Ave., Milwaukee, Wis.
St. 5. Missouri in južni Ill. Tajnik Frank Porents, box 30.
St. 6. Kansas. Tajnik John Goršek, Box 195 Radley, Kans.
St. 7. Ohio. Tajnik Tony Skoda, R. 2, Box 161, Bellaire, O.
Vse priložne tičobe se J. S. Z. je naslovliti na sodr. Mauriča, člana nadzornega odbora, 1914 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

UTRINKI.

Reuterjeva agentura poroča in se pri tem sklicuje na nemške časopise, da je bilo šestnajst oseb obojega spola, ki so se meseca maja udeležili nemirov v Brunswiku, obsojenih na smrt. O onih nemirih se je različno poročalo. Nemški, z vlado simpatizirajoči listi so pisali, da je bila v mestu nekoliko dni popolna anarhija, zaradi česar je bilo "potrebno" razglasiti vojno stanje in poklicati vojaštvo, da je zavrlo izgrede. Poročilo iz Kodanija pravi, da je povzročila nemire, pri katerih so se zlasti šipe pobijale, županova izjava, da naj ljudje jedo krompirjeve lupine.

Iz vsega je razbrati, da je šlo za nemire vsled pomanjkanja hrane. Če pravi uradna oseba stradalim ljudem, da naj se hranijo s krompirjevimi olupki, pač ni čuda, če jih taka nesramnost razdraži. Najbrže je bilo v mestu še nekoliko odedužkih trgovcev, in razburjena množica jim je pobila okna. Toda za razbite šipe smrtne kazni, to je tudi le v dobi vojne kulture mogoče.

Z Dunaja poročajo, da je avstrijska vlada ukazala konfiskacijo vsega kavčuka, kar ga je v državi. Že prej je enkrat izšel podoben ukaz, ki se je pa nanašal na omejeno množino. Sedaj se brezobzirno konfiscira vsak košček, kjer se dobi. Vlada pravi, da doslej še ne primanjkuje kavčuka za vojaške automobile, ampak da si ga mora priskrbeti za bodočnost. — Ali ni privatna lastnina več sveta?

Iz Maastrichta prihaja poročilo, da je bilo pred kratkim v Hasseltu v Belgiji, 62 oseb pred nemškimi vojnimi sodiščem obtoženih zaradi špiunaže. Izmed teh jih je bilo dvaindvajset obsojenih na smrt in usmrčenih; tudi župan iz Namura Golenvaux je bil med njimi.

Iz te kratke vesti ni mogoče spoznati, kakšna je bila špiunaža. No, vojna sodišča so najbrže imela zakon na svoji strani. Za špiunažo so določene težke kazni, v mnogih slučajih smrt. Stališče človečnosti je seveda pogostoma drugačno kakor zakon. In v belgijskem slučaju je še nekaj drugega poleg človečnosti vmes. Nemška vojna sodišča stoji nedvomno na stališču patriotizma. In gotovo pomeni patriotizem, da se služi svoji domovini. Po vseh patriotičnih nazorih je to najplemenitejše delo. Za Belgijce je Belgija domovina, tudi če je okupirana od Nemčije. Špiunažo so Belgijci hoteli služiti svoji domovini, torej plemenito ravnati. Ako stori Nemeč to z uspehom, dobi odlikovanje. Ker so to storili Belgijci, so dobili smrt. Tako bide patriotizem samega sebe po zobeh.

Kakor poročajo iz Švice, namerava Nemčija izgnati desetstotisoč italijanskih državljanov, vtelevši ženske in otroke. Pravijo, da je to plačilo za italijanski ukrep, s katerim so bili nemški državljani izgnani iz Italije, ko je ta napovedala vojno Nemčiji. Ta razlaga seveda ne pomeni mnogo. Eden stori prvi tak korak, potem pa poplača drugi z enako veljavo. Če bi bila prej Nemčija izgnala Italijane, ki bila pa potem Italija Nemeč. Prizadeto je s tem večinoma delavsko ljudstvo. Na Nemskem je na tisoče italijanskih zidarjev, cestnih in železniških in sploh neizučnih delavcev. Mladih moških seveda niso izgnali; tiste, ki so v vojaških letih, so spravili v koncentracijske tabore, ako niso pravočasno odnesli peto. Da zadene tudi ta udarec najhujše delavstvo, se razume takorekoč samo ob sebi.

Švicarski zvezni svet je sklenil, da vpelje petindvajsetodstoten davek na vse vojne profite izza novega leta 1915. Kakor je znano, je Švica nevtralna, in beseda "vojni davek" zveni v mirni državi nekoliko absurdno. Vendar je popolnoma opravičena; Švica nima vojne, ampak odkar imajo njeni sosedi vojno, ima vojno industrijo — kakor Amerika. V Švici mislijo, da kapitalisti od izrednih profitov, lahko nekaj prispevajo za državo. Menda imajo prav.

V Rusiji bodo letos, kakor poročajo iz Stokholma, šole za nekoliko mesecev pozneje odprte kakor navadno. Šole privabijo mnogo dijakov v mesta, kjer morajo tedaj živeti in se seveda tudi hraniti. Mestne uprave so pa že sedaj v zadnji zaradi pomanjkanja živil in ne žele, da bi se število prebivalstva pomnožilo za tisočere — zehede.

Tako postavlja vojna vse na glavo. V normalnih časih konkurirajo mesta, katero dobi to ali ono šolo. Sedaj bi se rada iznebila še tistih, kar jih imajo. V normalnih časih si belijo glavo, ker bi pomnožila število svojega prebivalstva. Sedaj se branijo vsakega prirastka. Vojna je res "element napredka!"

Japonski parlament je sprejel obširen program za pomožitev mornarice, ki se izvrši v sedmih letih in je dovolil v ta namen 125 milijonov dolarjev.

Kamor se človek ozre, povsod se razvija militarizem. Mojih žre milijone, na vsakem nevojaškem polju pa vsled tega zaostaja razvoj. Z milijoni se pa pripravljajo, da bo danes ali jutri zopet žrl ljudi — tudi na milijone.

Iz Berlina in iz Budimpešte poročajo, da vlada na Ruskem velika draginja. Nekateri predume ti so se podražili za sto odstotkov. Uživanje mesa je dovoljeno le po trikrat na teden.

Nobenega vzroka ni, da ne bi verjeli takih "prijetnih" reči. Vojna povzroča draginjo povsod, torej bi bilo čudno, da je ne bi povzročala tudi v Rusiji. Saj imamo celo v Ameriki draginjo zaradi vojne, dasi sami nismo zapleteni v vojno. Le tega ne verjamejo, da bi Nemeč v Berlinu in Madjari v Budimpešti smatrali za tolažbo, da so tudi Rusi odirani. Oderuštva svojih oderuhov ne čutijo pri-tem prav nič manj.

V Nemčiji je bilo tekom zadnjega šolskega leta na enindvajsetih vsučiliščih za polovico manj dijakov kakor navadna leta. Glavni vzrok je pač ta, da je morala večina dijakov k vojakom. To je tista stran vojne, ki pospešuje bodočo kulturo.

Volilec slabo sodi, ako misli, da stori dovolj, če glasuje za kandidata svoje stranke. Človek ima jezik, da lahko pouči tiste, ki so pouka potrebni.

Iz Rima poročajo, da je italijanska vlada konfiscirala deset milijonov jajc, ki so jih imeli spekulantji skrite v svojih skladiščih. Namen je bil seveda prozoren. Prejalislej nastane na trgu še večje pomanjkanje jajc. Tedaj se bodo zanje lahko zahtevale še-bolj oderuške cene kakor sedaj. Vlada je napravila čez te prijete načrte križ in je dala prodajati jajca na javnih trgih za polovično ceno.

Italija je šla v vojno iz "najpatriotičnejših" namenov, za zedinjenje vseh Italijanov, za naroden ideal. In ker je bila stvar tako "idealna", so bili vsi "bolje stoječi" Italijani navdušeni zanj. Zastopniki buržvazije so naravnost gonili vlado na vojno. Iz najčistejšega idealizma. Sedaj se izraža ta čisti idealizem v — odiranju svojih rojakov.

Saj ni le v Italiji tako. Iz vsake države prihajajo enaka poročila. Kdor more od vojne — na kakšen način profitirati, gleda, da napravi profit. Eden prodaja državi čevlje s papirnati podplati za vojaške, drugi ukrade vlak z žitom, ki mu ga je vlada že plačala, tretji odira prebivalce na trgu. Patriotizem! V pričo tega pa imajo dovolj poguma za trditve, da postajajo vsled vojne interesi vseh razredov enega naroda enaki.

Belgijska vlada je pri nevtralnih deželah protestirala proti prisilnemu "posojilu", ki si ga je Nemčija najela pri belgijskih bankah. Tudi ameriška vlada je dobila tak protest, ki pravi:

"Od zanesljivih strani se je dognalo, da je pruska vlada ukazala belgijskim bankam, da morajo podpisati prisilno vojno posojilo v znesku ene milijarde frankov. Narodna belgijska banka, ki je privaten denarni zavod, bo morala založiti tri petine te svote. Ta korak nemške vlade krši člene 43-46 in 47 mednarodne konvencije v Haagu. Belgijska vlada odločno protestira proti ogražanju privatne lastnine, kakor tudi prekrsavanju mednarodnega prava!"

Protest belgijske vlade je popolnoma opravičen. Ampak praktično ne pomeni nič drugega, kakor kos popisane papirja. Nemčija je zopet enkrat kršila mednarodno pravo. Toda katera izmed vojskujočih se držav ga ne krši? Anglija pleni pošto na vsakem prniku, katerega doseže. Sempatje odgovori s kakšno noto na neštete protestne note iz Washingtona, pa — pleni mirno dalje. In kaj naj stori Amerika druga, kakor da protestira? Tudi Nemčiji bi nevtralne države lahko poslale protestne note zoper konfiskacijo belgijskega imetja. Nemčija se najbrže ne bi zmenila za to. Če bi pa hotela nevtralne dežele materialno, to se pravi z orožjem podpreti svoje proteste, bi se morale združiti proti angleško-francoskim in proti nemško-avstrijskim zaveznikom, in dobili bi najkurozičnejšo vojno, kar jih pozna zgodovina. Čim bi bile na vojni, bi pa same začele kršiti mednarodno pravo, kjer bi jih njegove določbe ovirale, in tedaj ne bi ostalo nič drugega, kakor da se zedinijo zadnje še nevtralne dežele in jih napadejo. Tako bi se sicer doseglo, da bi se resnično kral vse svet. Da ni pa mednarodno pravo pri tem profitiralo, ne bo nihče verjel.

V tej vojni so postale državne pogodbe "počrkan papir"; protesti so "počrkan papir" in kmalu bo vse mednarodno pravo tudi le "počrkan papir".

Newyorški miličarski polk št. 71 se je vrnil domov. Zanimivo je, da se je to zgodilo prav sedaj, ko grozi v New Yorku generalna stavka.

Moskva brez vode. Podleg drugih življenjskih potrebščin, se nahaja mesto Moskva tudi v veliki zadregi zaradi vode. Vodne črpalnice obratujejo nočnitano, toda komaj toliko vode naripijo, da je ima prebivalstvo dovolj. Doslej ni bilo opažati tega pomanjkanja, kajti v mestu je bilo veliko manj ljudi, zdaj so pa prišli razni begunci in so povečali število prebivalstva za več stotisoč.

Dr. Richter's Pain Expeller
za revmatične bolečine, za bolečine otrpnosti sklepov in mišic.
Pravi se dobi le zavrtku, kot van kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavrtku naše tržne znamke s Sifro.
25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si se ravnost od
F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

MODERNA KNIGOVEZNIČA
Okusno, hitro in urpčno delo za privatnike in društva. Spreje mamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.
BRATJE HOLAN.
1633 Blue Island Ave.,
(Adver.) Chicago, Ill.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa za vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sohe 1004
133 W WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3929

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranočelnik.
Zdravniška praksa brezplačno — p. vati je le odzvala 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 po pol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živiš bolniki: naj pišete slovesneke

ROJAKOM NA ZNANJE.
Cenjenim rojakom v Chicagu, Waukeganu, Kenoshi in Milwaukee naznanjam, da sem prevzel dobroznano gostilno Jazbec in Omahne, bivši Martin Potokarjev Place, na 1625 S. Racine Ave., ter se jim priporočam za ožljen obisk. Točil bodem najzobornejša pi-jace ter vsakemu kar najbolje postrežem.
JOE PITT
Jos. Pungercič ali po domače Skut
1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill.
Telephone Canal 3014

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 Ohio St., Chicago, Ill.

Ako želiš citati največje in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostranim vrtno za izlete
MARTIN POTOKAR,
Ogden Ave., blizo cestno železnice postaje, Lyons, Ill.
Telefonska šte.: 234 m.

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walleck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.
Adolf J. Krasa, blagajnik.

Ravnateljki odbor
Michael Zimmer, načelnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankin
John Furek
A. V. Geringer
John C. Krass
Ernest Kunde
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka
1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00
ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldan

Posiljamo denar v stari kraj brzo in točno.
POZOR!
Zaradi nepričakovanega naglega dviganja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprashaite ali pišite po cene.
Obsežni denarni premet in nizke cene. Vse pošiljatve garantirane.
Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.
Posiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleške in Francosko.
Govorimo vse slovanske jezike.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka
F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastoni. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

NOVA IZBEIRA, NOVE CENE!
Slovenskih grafonskih ploč imam v zalogi le še par sto. Naročite, dokler ni prepozno! Tudi nekaj zlatnine se imam. Požite se, dokler mi zaloga ne poide!
Anton J. Terbovec,
P. O. Box 1 Cicero, Ill.
LOUIS RABSEI
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

SLOVENC!
pristopajte k
SLOVENSKEGA NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Zavarujete se lahko za \$1.00, \$2.00 ali \$3.00 dnevne bolniške podpore in za \$150, \$600, \$1000 ali \$1500 posmrtnine.
Pišite za pojasnila glede ustanovitve novih društev gl. tajniku Johnu Verderbaru, 2078 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Boj za življenje.
V lekarnah
Boj za življenje, ostrejši vsak dan, je škodljiv, ako ne pogubonosno, mnogim ljudem, ki pogubijo nose, postanejo brezbrižni in zanemarijo svoje telo in zdravje. Posledica takega življenja je, da je človek popolnoma izčrpan. Temu potem sledijo nerednosti prebavljanja, duševna potrtost in fizična onemoglost. Človek v takem položaju si mora takoj pomagati in pravilno je, da brez odloga uživa
TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO.
To sredstvo spravi v pravi tir in gibanje prebavilne organe, ki opesajo vsled prenapetega dela ali iz drugih razlogov, z rednim čiščenjem nečistoče iz droba; s tem
izboljša apetit, regulira prebavnost, prepreči zabasnost, odpravi zapeko in pokrepča telo.
Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino regulira delo prebavilnih organov. Uživate to vino, kadar občutite
izgubo apetita, slabost po jedi, napenjanje črev, smrad iz ust, nečist jezik, koliko in krče, zapeko, obledelost, nervoznost in telesno slabost.
To vino vam zagotovi pokrepčevalno spanje in moč, da lahko opravljate svoje delo vsak dan. Stari ljudje bi morali imeti to zanesljivo sredstvo vedno v hiši za redno uživanje. Zenske, ki trpe na glavobolu in na drugih neprilikah, bi morale poskusiti Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino.
Cena \$1.00

JOS. TRINER
izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.
Preoti revmatizmu, bolečinam v križu, neuralgiji, otečenim udom in otrplim zgibom se poslužite Trinerjevega linimenta. Mišice, oslabljene vsled dela, je treba drgniti s Trinerjevim linimentom.
Cena 25c in 50c v lekarnah. Po pošti 35c in 60c.

Pozor! Slovenci v Chicagi in okolici se najljubneje vabijo na
VELIKO JESENSKO VESELICO
katero priredi
dr. "Nada" štev. 102 S. N. P. J.
Veselica se vrši v soboto dne 7. oktobra t. l. v Narodni dvorani, na Racine Avenue in 18. ulica
Vstopnina je samo 25c. Dam v spremstvu moških ali fantov, proste vstopnine.
Začetek ob pol osmi uri zvečer.
Za dobro postrežbo in veselčni program bode poskrbel. **ODBOR**
Za dobro postrežbo in veselčni program bode poskrbel. **ODBOR**

Izvirno potrdilo
(ORIGINAL RECEIPT)
ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, pričja vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslane vsote.
Cene po dnevnem kurzu.
ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!
Prebitek, Glavnica in Hranilne vloge \$6,000,000.00.
Pišite nam v vašem materinskem jeziku na
KASPAR STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.